

Satu Järveläinen

”Murre on yksi väri juontajan paletissa”

Murteiden käyttö Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuva ja television koulutusohjelma

Opinnäytetyö

13.11.2015

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Satu Järveläinen ”Murre on yksi väri juontajan paletissa” - Murteiden käyttö Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla 32 sivua + 2 liitettä 13.11.2015
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Elokuva ja televisio
Suuntautumisvaihtoehto	Televisio- ja radiotyö
Ohjaaja	Sami Huohvanainen, radiotyön lehtori
<p>Tämä opinnäytetyö on toteutettu osana televisio- ja radiotyön medianomiopintoja Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Työ tutkii, miten radiojuontajien murteellisuus otetaan vastaan juontajien toimesta Yleisradion valtakunnallisessa radiotoiminnassa. Pääasiallisia tutkimusteemoja nousi esiin kaksi: voiko juontajien itsensä mielestä valtakunnallisella radiokanavalla puhua vahvalla murteella ja ohjastetaanko juontajia muokkaamaan omaa murteellista puhettaan yleiskielisemmäksi? Opinnäytetyössä ei kerätä murteellisia sanontoja.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusta varten tekijä tutustui julkaistuihin artikkeleihin ja alan kirjallisuuteen median, radion ja lingvistiikan osastoilta. Päälähteenä käytettiin Yleisradion juontajille suunnattua lomakekyselyä ja tutkimushaastattelua murteelliselta alueelta kotoisin olevan radioalan ammattilaisen kanssa. Sekä lomakekysely että tutkimushaastattelu toteutettiin kesäkuussa 2015.</p> <p>Työn alussa käydään läpi lyhyesti Suomen kielen kehityksen historia ja esitellään murrealueet. Tutkimushaastattelun ja lomakekyselyn tuloksia on analysoitu teemoittelemalla vastauksia ja vertaamalla informanttien vastauksia. Tutkimushaastattelu on litteroitu sananasaisesti informantin murreominaisuuksien esiintuomiseksi. Analyysiosuus pohjautuu vahvasti lomakekyselyyn vastanneiden ja informantin omiin kokemuksiin.</p> <p>Lomakekysely ei tavoittanut kaikkia Yleisradion radiojuontajia valtakunnallisilta kanavilta. Tästä johtuen opinnäytetyö tarjoaa aiheelle alustavan tietopohjan ja antaa sysäyksen murteiden käytön lisätutkimukseen radioalalla. Seuraavia mahdollisia tutkimusnäkökulmia voisivat olla kuuntelijan tai tuottajien näkökulma radiojuontajien murteellisuuteen.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että suurin osa radiojuontajista suhtautuu positiivisesti murteiden kuulumiseen valtakunnallisilla kanavilla, kunhan pidetään hyvä sisältö ohjelman teon kärjessä.</p>	
Avainsanat	Suomen murteet, puhekielisyys, yleiskielisyys, prosodisuus, radiojuontaja, Yleisradio

Author Title Number of Pages Date	Satu Järveläinen “Dialect is One Colour in a Radio Host’s Palette” - The Usage of Finnish Dialects on Yle’s National Radio Stations 32 pages + 2 appendices 13 November 2015
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation Option	Television and Radio Production
Instructor	Sami Huohvanainen, Senior Lecturer
<p>This thesis examines the perception of Finnish dialects in the field of radio broadcasting with a special focus on Finnish public broadcaster Yle’s national radio stations. The main objective is to examine how local dialects are perceived and taken into consideration in Yle’s national radio hosting.</p> <p>The reference material includes online articles and publications from professionals in the field of media, radio and linguistics. The main source material consists of an online survey with Yle’s radio hosts and a recorded interview with a former radio broadcasting professional who has a strong regional dialect, even though he used to work for national radio station.</p> <p>The author conducted the online survey and the interview in June 2015. First the thesis gives a brief introduction to the history of Finnish language and Finnish dialects and their linguistic features. These impressions form the foundation for a more precise analysis of the results of the two surveys. The thesis reports on the personal opinions and experiences of the informants.</p> <p>The survey did not reach all the radio hosts on Yle’s national radio stations. Therefore, this thesis can only form an initial impression of the situation and thus provide a good starting point for further research into the matter.</p> <p>The final results of this thesis give a rather positive image of using dialects in radio broadcasting on Yle. The majority of the informants who replied to the survey found dialects in radio hosting to be a positive element as long as the focus stays on the content.</p>	
Keywords	Finnish dialect, radio host, Yle, radio broadcasting, prosody, colloquial speech

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Suomen kieli ja murteet	2
2.1	Nyky-suomen kielen kehitys	3
2.2	Suomen murteiden jaottelu	4
2.3	Murteiden nykytila	5
2.4	Prosodisuus	7
3	Yleisradion juontopuhe – huoliteltua vai huoletonta?	8
3.1	Selkeää kuuluttamista	8
4	Aineisto ja tutkimusasetelma	11
4.1	Tutkimuksen toteutus	11
4.1.1	Lomakekyselyn osanottajat	11
4.1.2	Tutkimushaastateltava	14
5	Analyysi	14
5.1	Murteellisuus puhetyössä	15
5.2	Työminän suhde murteeseen	17
5.3	Pääkaupunkiseutu vs. muut	21
5.4	Murre tehokeinona	22
5.5	Murteet valtakunnallisilla kanavilla	24
6	Johtopäätökset	28
	Lähteet	31

Liitteet

Liite 1. Tutkimuskysely

Liite 2. Veli Kauppisen litteroitu haastattelu

1 Johdanto

”Eihä meill’ Keski-Suomes puhuta mittää murretta”, virkkoi eräs pohjoisesta Keski-Suomesta kotoisin oleva ystäväni eikä suostunut ottamaan kuuleviin korviinsa vakuuttelujani asian todellisesta laidasta. ”Asuppa ees kolome kuukaatta poissa yhteen mennoon tältä paikkakunnalta, tuu sitte kotona käymmää ja kuuntele”, vastasin hänelle tiukasti, sillä itse olin tiedostanut Pihtiputaan eri murrealueiden olemassaolon jo pienestä lähtien. Oma mummolani sattui sijaitsemaan juuri Savonmaan ja Keski-Suomen rajamailla. Tuolla rajaseudulla, ”Syvänmualla” kuten paikalliset sitä nimittävät, eron näiden kahden vierekkäisen pitäjän, Pihtiputaan ja Keiteleen, puheenparsissa kuulee selvästi, vaikka vierekkäisten pitäjien edustajat laitettaisiin lausumaan sama teksti sanasta sanaan – puheen nuotissa on merkittävä ero.

Siellä pikku-Satua huijattiin lapsena murre sanoilla. Esimerkiksi kun minulta kysyttiin ”Haluvatko kaakkua?”, nyökyttelin innoissani päätäni kakkupalasen toivossa ja sainkin saman tien käteeni palasen kuivaa ruisleivän kannikkaa. Murre-esimerkit elävästä elämästäni ovat rikastuttaneet suunnattomasti omaa kielivarastoani ja mieltäni. Lisäksi olen saanut vierailta ystävien ja sukulaisten luona eri murrealueilla, ihastelemassa ja kummastelemassa heidän monipuolisia tai joskus outojakin puheenparsia. Tämän opinnäytetyön inspiraationa on osittain ollut oma henkilökohtainen mielipiteeni siitä, että erilaisia tapoja käyttää Suomen kieltä pitäisi mielestäni ruokkia entisestään, tukea oman murteen puhumista rohkeasti eri yhteyksissä, niin arki- kuin työelämässäkin. Mielestäni erilaiset murteet ovat ehdottomasti kieleemme suurin rikkaus.

Itse Keski-Suomen ja Savon murteiden alueelta tulevana en kuitenkaan löydä valtakunnallisesta mediasta samaistumiskohteita murteeni kautta. Pohdinkin havaintoni kautta, että pitäisikö Suomen murteille tarjota enemmän tilaa nykypäivän mediassa, jotteivät ne unohdu seuraavalta sukupolvelta tai kuihdu vähitellen pois nuorison puhekielen ottaessa yhä enemmän vaikutteita englannin kielestä? Suomen kielen professori Marjatta Palander uskoo, että suomea puhutaan murteellisesti vielä sadankin vuoden päästä, mutta kertoo murteiden myös muuttuvan ja lieventyvän (Kasurinen & Kurki, Liukkonen 2015). Suomen nyky-yhteiskunnassa murteellisuudet ja eroavaisuudet murrealueiden välillä ovat tasoittuneet muun muassa väestön liikkuvuuden ja tiedonvälityksen vuoksi (Kotus 2015a).

Opinnäytetyöni tutkii miten radiojuontajat, yksi median osa, kokevat murteellisuuden Yleisradion valtakunnallisilla kanavilla. Keskeisiä kysymyksiä, joihin etsin vastauksia ovat: Voiko juontajien itsensä mielestä valtakunnallisella radiokanavalla puhua vahvalla aksentilla vai karkottaako se kuuntelijat? Kuuluuko nykypäivän radiojuontajien puheessa pääkaupunkiseutupainotteinen yleiskieli? Ohjastetaanko juontajia muokkaamaan omaa murteista puhetyyliään yleiskielisemmäksi, vai tapahtuuko se juontajan omasta halusta? Murteellisuus on luonnollinen osa jokaisen suomalaisen puheenpartta siviilielämässä, mutta kuinka puhetyöläisen työminään sopii kotiseudun murre?

Tässä tutkielmassa käyn läpi lyhyesti nyky-suomen kehittymisen ja työn alussa esitellään lyhyesti Suomeen eri murreryhmät. Opinnäytetyössä ei keskitytä murteellisten sanontojen keräämiseen, vaan tutkitaan murteellista puhetta radiotyössä laajemmin. Aiheeni tietopohjan keräämiseen on käytetty radiojuontaja ja musiikkitoimittaja Veli Kauppisen tutkimushaastattelua, jossa tutkimusmenetelmänä on ollut puolistrukturoitu teemahaastattelu, sekä Yleisradion valtakunnallisten radiokanavien juontajille lähetettyä sähköistä lomakehaastattelua.

Opinnäytetyössä on pyritty käyttämään kuvailevaa reflektointia. Kauppisen puolistrukturoitu teemahaastattelu on litteroitu sanasanaisesti haastateltavan murreominaisuuksien esiintuomiseksi. Teemahaastattelun etuna on se, että haastattelutilanteessa on mahdollista esimerkiksi vaihtaa kysymysjärjestystä lennosta ja jopa kysymyksenasettelua (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Metodi jättää tilaa myös tarkentaville kysymyksille. Tutkinnan kohteeksi rajautuivat tarkemmin radiojuontajien näkemykset aiheesta. Olisi mielenkiintoista perehtyä myös tuottajien ja kanavien johtajien näkökulmasta tehtyyn murre-tutkimukseen, siihen miten he kokevat murretta puhuvan henkilön palkkaamisen valtakunnalliselle kanavalle? Tässä tutkimustyössä resurssit eivät riittäneet heille räätälöidyn kyselyn luomiseen ja sen analysointiin, luvussa 5.5 sivutaan Yle Radio Suomen ohjelmapäällikön julkista vastinetta murteisiin liittyen.

2 Suomen kieli ja murteet

Opinnäytetyö käsittelee suomen kielen murteita radiojuontajien työssä, joten koin relevantiksi esitellä lyhyesti suomen kielen kehitysvaiheet ja murteiden synnyn, sekä niiden jaottelun eri murrealueisiin ennen radiojuontajiin paneutumista.

2.1 Nykysuomen kielen kehitys

Suomen murteilla oli aikoinaan iso, motivoiva rooli suomen kirjakielen ja näin ollen suomalaisten sivistyksen kehittymisessä. Suomen kieli eli pitkään vain puhuttuna kieleenä, murteiden eri sekamelskana, kunnes 1500-luvulla piispa Mikael Agricola loi suomen kirjakielen perusteet. Kaksikieliseen Pernajan pitäjään syntynyt Agricola perusti luomansa suomen kirjakielen Turun seudun länsimurteiden pohjalle ja lainasi mm. d-kirjaimen ruotsin kielestä, jonka vastaavaa äännettä ei meidän murteistamme löytynyt laisinkaan. Kansan suomenkielinen kirjallinen sivistystyö eteni ja kolmensadan vuoden kuluttua suomi harppoi eteenpäin loikkauksin. (Haapamäki-Niemi, Julin, Kauppinen, Koskela, Mikkola, Nuolijärvi, Valkonen 2006, 87.)

Kielen kehittymisen kannalta tärkeä vaihe saavutettiin 1800-luvulla, kun Suomi siirtyi Suomen sodassa Ruotsin alaisuudesta Venäjän autonomiseksi suurruhtinaskunnaksi vuonna 1809. Tällöin Suomen kansallismieliset kieli-intoilijat vaativat suomen kirjakielen uudistamista itämurteiden pohjalta. Myöskään uusien vallanpitäjien mielestä ei ollut edullista suosia ruotsin kieltä, jolla oli vahva side Suomen vanhaan emämaahan, ja niin suomalaiset saivatkin siunauksen etsiä oman kielensä kautta omaa, uutta identiteettiään. Äidinkielen ja kirjallisuuden käsikirjassa kuvaillaan, että ilman maakunnan murteita yhdistävää kielimuotoa, suomen kirjakieltä, kansan ei olisi ollut mahdollista kasvaa kansakunnaksi. Kansakunnan yhtenäistymisen tärkeys mielestäni kertoo jotain jo tuon aikakauden suomalaisten innosta puhua ja vaalia oman asuinalueensa murteita intensiivisesti. Voisikin spekuloida, että kansallisidentiteetin sijaan vahva paikallisidentiteetti on hallinnut aikakautta. (Haapamäki-Niemi ym. 2006, 87.)

Kirjakieltä ei suinkaan uudistettu löyhin mielin, vaan tuolloin aiheesta kehkeytyi niin suuri kiista, että itä- ja länsimurteiden kannattajien välille sanottiin kehkeytyneen murteiden välinen taistelu. Tässä "taistelussa" pohdittiin kärkkäästi, tulisiko suomen kirjakielen olla enemmän kansanomainen, vieraiden kielten vaikutuksilta vapaa. Itämurteiden kannattajat pitivät länsimurteita niin muukalaistuneina, että halusivat suosia mieluummin "puhtaampina" pysyneitä itämurteita. Kalevalan isällä Elias Lönnrotilla oli suuri merkitys murteiden taistelun tuoksinassa syntyneeseen kompromissiin; itämurteista päätettiin lisätä kirjakieleen aineksia, lähinnä pelkkää sanastoa. Näiden lisäysten ansiosta kirjakieli ei enää muistuttanut vain Suomen lounaisten alueiden murteista johdettua kirjoitettua kieltä, ja murteiden taistelu laantui idän ja lännen välillä. (Haapamäki-Niemi ym. 2006, 89).

Suomen kielen kehittymiselle uutta virtaa antoi vuonna 1863 määrätty kieliasetus, jonka mukaan suomen kieli saisi virallisen kielen aseman ruotsin rinnalla 20 vuoden kuluessa. 1870-luvun jälkeistä aikaa voidaan jo luonnehtia nykysuomeksi eikä yleiskielemme itsessään ole kokenut jyrkkiä muutoksia sen jälkeen, vaikka sanasto laajenee ja päivittyy jatkuvasti vieraiden kielten vaikutuksesta (Kotus 2015b). Suurin muutos kenties koskeekin oman murteen käyttötappaa, nykyisin virallisissakin yhteyksissä on yhä hyväksyttävämpää puhua ”murteellisesti”.

2.2 Suomen murteiden jaottelu

Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivujen mukaan Suomen perinteisen murrejaon perustana on käytetty murteiden äännehistoriaa:

Murrerajat on määriteltä eri äännepiirteiden levinneisyysrajojen mukaisesti. Selvimmin itä- ja länsimurteita erottaa kirjakielen *d:n* edustus. Idässä *d:n* paikalla on kato tai puolivokaalinen siirtymä-äänne (*aijat, lauvat, veessä*) ja lännessä puolestaan *r* tai *l* (*airat, laurat, velessä*). (Kotus 2015a.)

Ääntämyksen lisäksi, murrejaotellussa on hyödynnetty myös asutushistoriallista tietoa ja Suomen nykyiset murteet syntyivätkin aikakaudella, jolloin suurin osa suomalaisista eli ja työskenteli suurin piirtein koko elämänsä ajan samassa kylässä tai saman pitäjän alueella. Tästä ihmisten ”liikkumattomuudesta” johtuen jokaiselle yhteisölle muodostui omanlaisensa tapa puhua suomen kieltä. (Kotus 2015a).

Suomen kielen murteet voidaan jakaa karkeasti kahteen murrealueeseen, itä- ja länsimurteisiin. Kotuksen sivuilla pääkaupunkiseudun murre ja stadin slangi rinnastetaan samaan murretaulukkaan muiden alueellisten murteiden kanssa (Kotus 2015a). Asiasta eriävän mielipiteen esittää muun muassa Suomen murteiden sanakirjan päätoimittaja Heikki Hurta, joka kokee, ettei Helsingin puhekieltä pidetä virallisesti murteenä, koska kieli on alueella vaihtunut ruotsista suomeksi myöhään (MTV-STT 2013). Hurta kertoo, että Helsingin puhekieli muistuttaa etelähämäläispiirteineen ympäristön paikallismurteita, mutta on eri asia kuin Helsingin slangi, sillä murteilla on kokonainen kielioppinsa kun taas slangi on sanastollinen, nopeasti muuttuva ilmiö (MTV-STT 2013).

Taulukko 1. Suomen murrealueiden jaottelu (Kotus 2015a.)

Länsimurteet	Itämurteet
Peräpohjolan murteet Pohjois-Suomessa	Savolaismurteet
Keski-, Pohjois- ja Etelä-Pohjanmaan murteet	Kaakkoismurteet Lappeenrannan seudulla
Lounaismurteet Turun seudulla	
Hämäläismurteet Tampereen seudulla	
Pääkaupunkiseudun puhekieli, stadin slangi	

Murrealueet voidaan myös jakaa pienempiin murrealueisiin, kuten taulukosta 1 selviää. Myöhemmissä opinnäytetyön luvuissa esiintyy näitä tarkempia murrealueiden jaotteluita lomakekyselyn kommenttien analyysivaiheessa.

2.3 Murteiden nykytila

Suomen kielen vaihtelun tutkija Tommi Kurki kertoo, että kieli ei ole koskaan ”umpiossa”, vaan sen muutos on jatkuvaa osana yhteiskunnan muutoksia. Kurki kokee, että kielen muuttuminen on yhteydessä ihmisten välisiin kontakteihin. Hänestä, se kuinka runsaasti meillä on erilaisia kontakteja ja millaisia nuo kontaktit ovat vaikuttavat kielen vaihteluun ja kehitykseen, muuttaen kieltä. (Suhonen, 2011.)

Nyky-yhteiskunnassa alueelliset murre-erot ovat tasoittuneet tai ainakin lieventyneet, muun muassa väestön liikkuvuuden ja laajan tiedonvälityksen vuoksi. Puhekielessä esiintyy luonnollisesti eroavaisuuksia nuoren ja vanhan väestön murteiden välillä, eri ammattiryhmien välillä ja joillain paikkakunnilla myös naisten ja miesten välillä (Kotus 2015b).

Pirkko Nuolijärvi kuvailee murteiden säilyttämistä maaltamuuttajien puheessa teoksessa *Kieli, kertomus, kulttuuri*. Hän avaa murretutkimuksensa tuloksia kertomalla, että etenkin nuoret naiset omaksuvat helpommin yleispuhekielisiä piirteitä: ”Naismuuttajat näyttävät olevan herkempiä omaksumaan uuden ympäristön puhetapaa ja sopeutuvat helpommin puhekumppaninsa sävyyn.” (Hoikkala ym. 1989, 80–81.) Nuolijärven mukaan on normaalia, että maaseudulta muuttanut pyrkii kaupungissa ja maalla ikään kuin kahteen erilaiseen kielimuotoon, ottaen huomioon ympäristön ja puhekumppanin asettamat vaatimukset (Hoikkala ym. 1989, 94).

On mielenkiintoista havaita omassa tuttavapiirissäni, että osa ihmisistä pyrkii tietoisesti kohti yleiskielisempää puhetapaa, etenkin suunnattuaan pienestä kunnasta johonkin Suomen korkeakoulukaupungeista opiskelemaan. Pienellä paikkakunnalla ns. ”korvessa” asuvakin nuori voi tuntea kuuluvansa johonkin suurempaan joukkoon, puhumalla television päivittäissarjasta tuttua ”stadin slangia” myös kotipitäjässään, mieluummin kuin omaa paikallista murrettaan.

Suomen kielen professori Marjatta Palanderin mukaan, murteille on leimallista nykypäivänä murteen ja kirjakielen sekoittuminen, jonka Palander arvelee johtuvan juuri yhä useamman nuoren korkeakoulun käymisestä ja koulutuksen perässä toiselle paikkakunnalle muuttamisesta. Palanderin mukaan oma puheenparsi saattaa mukautua paikallisten puheeseen usein jopa henkilön itse sitä tiedostamatta. (Kasurinen, Kurki, Liukkonen Yle Uutiset, 16.7.2015.) Myös puheen lehtori, Teatterikorkeakoulun professori Malla Kuuranne kokee murteiden liudentuvan koulujärjestelmän yleiskielisyyden vuoksi. Hän tosin myös uskoo murteiden renessanssin olevan vallalla ja näkee, että ihmiset ovat alkaneet jälleen kiinnostua kielen monimuotoisuudesta. (Radionova.fi 2015.)

Uudissanat muokkaavat myös murretta, ja uusia käsitteitä sekä sanoja omaksuttaessa, vanhoja murre sanoja jää pois käytöstä ja murre alkaa lähestyä yleiskieltä. Palanderin mukaan, kieli ja murteet muuttuvat myös siksi, että murretta puhutaan entistä harkitummin ja sen puhumista esimerkiksi työhaastattelussa vältellään: ”Nuoremmat, joilla on kokemusta eri tilanteista, vaihtavat tietoisesti murretta tilanteen vaatiessa yleiskielen. Monet sanovat, ettei työhaastattelussa kannata puhua murretta, ettei vaikuta maalaiselta tai tyhmältä.” (Kasurinen ym. Yle Uutiset, 2015).

Kotuksen kotisivulla tosin mainitaan, että perinteisten murteiden onkin aika ajoin enustettu vähitellen katoavan kokonaan, mutta ainakaan vielä suomen murteiden arkuun ei ole lyöty viimeistä naulaa. Kotuksen mukaan, murteiden arvostus on saattanut jopa nousta viime vuosina (Kotus, 2015a). Tarkempia perusteluita tai tutkimuksia en tästä väitteestä löytänyt heidän sivustoltaan, mutta professori Palander on samoilla linjoilla. Hän uskoo alueellisten erojen säilyvän ja kertoo useille murteen olevan ”kunnia kysymys”. Yle Uutisten artikkelissa sanotaan, että etenkin poliitikot ja julkisuuden henkilöt, tuovat omaa kotipaikkarakkauttaan näkyvästi esille puhumalla murteella ja esimerkiksi nostetaan laulaja Antti Tuisku, joka ”käyttää tietoisesti mie-pronominia,

koska haluaa osoittaa, että tulee peräpohjalais-alueelta.” (Kasurinen ym. Yle Uutiset, 16.7.2015).

Voisin itse myös tehdä täysin hypoteettisen oletuksen: kenties sama ihmisryhmä, joka arvostaa kaikkea lähellä tuotettua, esimerkiksi ruokaa, vaatteita tai palveluita, on alkanut arvostamaan myös muita perinteisiä asioita, kuten sitä omaa paikkakuntansa vanhaa murretta ja haluaa erottautua sosiaalisesti muista arvovalintojensa kautta. Tämä oletukseni vaatisi toisen tutkimuksen tekemistä ja ei siksi ole tieteellisesti pätevä havainto.

2.4 Prosodisuus

Tutkimusvaiheessa kuunnellessani useita eri Ylen radiokanavia törmäsin ajoittain juontajiin, jotka kuulostivat tietyltä murrealueelta tulevalta, vaikkeivät he murre sanoja juonnoissaan käyttäneetkään. Etenkin jos henkilö yritti puhua vaikka ”stadimmin” kuin hänen suuhunsa murretaustan vuoksi sopi, kuuntelijana saatoin hämmentyä. Tälle omittuiselle väärän rytmin tuntemukselle löysin mahdollisen selityksen tätä tutkielmaani tehdessäni, kielitieteellisen termin nimeltään prosodia.

Prosodia tarkoittaa puhutussa kielessä esiintyvien prosodisten ominaisuuksien summaa, eli sanojen painon ja ajoituksen, sanan osien pituuden, äänen sävyn, äänen korkeuden, sävelkulun ja intonaation avulla tapahtuvaa kommunikoinnin tehostamista tai merkityksen täydentämistä. (Eysenck & Keane, 2005, 321.)

Prosodia on olennainen osa myös murteellista puhetta, ja kullakin murteella on omat, sille tyypilliset prosodiset ominaisuudet, joiden avulla murteen erottaa muista. Ihmisten puhe ei ole vain peräkkäisten äänteiden artikuloimista, vaan siihen sisältyy paljon nyansseja.

Äänteet, vokaalit ja konsonantit, ovat puheesta vain yksi osa. Niiden lisäksi puheessa on paljon muutakin, joka on merkitysten välittämisen kannalta oleellista. Tällaisia puheen ominaisuuksia ovat etenkin kvantiteetti, paino ja intonaatio. - - - Kvantiteetti liittyy äänteiden keston vaihteluun. Paino saadaan aikaan pääasiassa puheen voiman vaihtelulla. Intonaatio puolestaan johtuu melodian vaihtelusta puheessa. (Savolainen 2001)

Radiojuontajien puhetyyliin prosodian voi liittää tutkailemalla juontopuheen kuljetusta ja rytmiä, sillä vaikka juontaja tietoisesti pyrkisikin yleiskieliseen puhetapaan, prosodia voi säilyä joiltain osin murteellisena (Kotus 2015a). Käsitän tämän niin, että jos ihminen on koko elämänsä ajan asunut Savossa ja sitten muuttaa Helsinkiin, hänen puheenparres-

taan ei häviä Savon murteen rytmi tai sanojen painotus ennen kuin ajan kanssa, vaikka hän yrittäisikin puhua yleiskieltä Helsinkiin saavuttuaan. Ihminen siis tiedostamattaan yhä painottaa sanoja oman murrealueensa tavalla, puhuu omalla rytmillään ja säilyttää kotiseudulleen ominaisen puheen poljennon. Opinnäytetyön tutkimustulosten analyysissä luvussa 5 sivutaan prosodisia ominaisuuksia.

Yle Perämeren artikkelissa haastateltu Lapista kotoisin oleva media-alan opiskelija Maija Ruokojärvi kokee, ettei murteen kuulumiseen aina suhtauduta avoimin mielin. Hänen prosodiset ominaisuutensa kuultavat läpi sähkeitä lukiessa eikä hänestä kuulemma voi tulla radio- tai TV-toimittajaa sen vuoksi. Toinen konkreettinen esimerkki prosodisista ominaisuuksista käy ilmi, kun Ruokojärvi kommentoi Lapin murteen matkimisen vaikeutta Napapiirin sankarit – elokuvan kautta: ”Periaatteessa näyttelijät puhuivat oikein siinä, mutta se nuotti puuttuu. - - - Sie voit laittaa hoon oikehaan paikhan, mutta laitappa se oikea nuotti siihen.” (Rantamartti 2015). Näyttelijöillä ei ainakaan Ruokojärven mielestä ollut prosodisista ominaisuuksista intonaatio täysin hallussa.

3 Yleisradion juontopuhe – huoliteltua vai huoletonta?

Tässä luvussa esitellään lyhyesti, kuinka Yleisradion ensimmäisten vuosien aikaan kuuluttajien, toimittajien ja juontajien murteellisuuteen ja puhekielisyyteen suhtauduttiin.

3.1 Selkeää kuuluttamista

Raimo Salokankaan *Aikansa Oloinen – Yleisradion historia 1926–1996* -kirjassa kerrotaan 1950-luvun Yleisradion juontajien kouluttamisesta:

Vanhan radion aikalaiset korostavat hyvin yksimielisesti Leo Mellerin koulutuksellisia ansioita, puhutaan ”mellerismistä” ja Mellerin koulukunnasta. Kyllikki Virolainen määrittelee sen kriteerit: ”Melleristinen tyyli on tarkkaa, täsmällistä, asiallista. Äänen on oltava kouliintunut, äänen käytön huoliteltua. Jokaisen kirjaimen on kuuluttava. (Salokangas 1996, 65.)

Asiallinen puhetyyli ei saanut kuitenkaan syödä aitouden tuntua. ”Aitous on ensimmäinen vaatimus. Sen pohjalta syntyy ilmaisu”, Yleisradion entinen apulaisjohtaja Helge Miettunen kuvaili vuonna 1966 ilmestyneessä *Radio- ja TV-opin perusteet* – oppaassa. Oppaassa myös korostetaan sitä, kuinka puhenopeus, rytmi ja painotukset nousevat esiintyjän omasta persoonallisuudesta lähtien ja painotetaan sitä, kuinka keinotekoisia rooleja ei ole syytä omaksua (Miettunen 1966, 86).

Radiotyön perusteet – teoksessa kerrotaan, että radiokuuluttajan työssä suomen kielen ääntämystaito on erittäin tärkeää, koska kuuluttajan oletetaan toimivan radion neutraalina, virallisena äänenä: ”Radiokuuluttajalta on odotettu virheetöntä ja kirjakielistä puhetta, niinpä esimerkiksi murteiden puhujat eivät ole kelvanneet radiokuuluttajiksi.” (Kujala, Lahti, Tamminen 1999, 93.) Huoliteltu puhe kuului Yleisradiossa vuosikymmenien ajan, ja Eero Saarenheimo kuvailee *Rakas vanha radio* – kirjassaan kuinka alkuaikojen radio haki muotoaan muun muassa kirjakielisestä ja ylevästä proosasta. Kuuluttajien ja reporttereiden tavoitteena oli kieliopillisesti korrekki kielenkäyttö.

Aluksi radio pyrki siis pitämään mallinaan arvokasta kirjakieltä. Vähitellen ohjaksia kuitenkin löysättiin ja annettiin laveammat mahdollisuudet vaikkapa murteiden käytölle, niin kuin paikallaan olikin. --- Näin radio on vähitellen siirtynyt sivistyneeseen puhekieleen, joka ei ole niin tiukkaan napitettu kuin kirjoituskieli. Ohjelmaa ryhdyttiin laatimaan radioon luontuvalla puhuntakielellä. (Saarenheimo 1995, 179, 182.)

Radiokuuluttajien aikakaudesta siirryttiin eteenpäin kohti ohjelmavirtaradiota, jolle ominaista on vapaampi puhetyyli (Saksala 2012, 199). Nuoremmalle kohderyhmälle vuonna 1980 perustettu Rockradio jakoi mielipiteitä musiikin lisäksi myös kielenkäytön vapautumisen suhteen. Yleisradion sisälläkään ei oltu yksimielisiä Rockradion suunnasta, ja kanavan kohderyhmään kuulumattomat, eri sukupolvea edustavat henkilöt arvostelivat ohjelmaneuvostossa usein sen tyyliä. Elävän arkiston artikkelissa ”Ylen ohjelmaneuvostot vartioivat innolla tasapuolisuutta” kerrotaan, että ohjelmaneuvostot muun muassa vartioivat ohjelmatoiminnan säännösten toteutumista, hyväksyivät ohjelmasuunnitelmat ja arvioivat lähetettyjä ohjelmia (Perälä, 2012). Vapaampi kielenkäyttö oli yksi puhetta herättäneistä asioista.

Toisissa kuuntelijaryhmissä sitä vastoin sen musiikki ja varsinkin kielenkäyttö herättivät ajoittaista pahennusta. Ohjelmaneuvosto esimerkiksi oli elin, johon valikoituneen väen todellisuudesta Rockradion maailma oli kaukana. Pitikö tuollaista räävitöntä puhetta lähettää iltapäivän parhaaseen kuuntelu-aikaan, kysymys kuului. (Salokangas 1996,339.)

Vuoteen 1985 asti Suomessa kuultiin radion ja television asiaohjelmistossa pääasiallisesti vain kirjakieltä, tavallisten ihmisten haastattelut ja murreohjelmat olivat ainoita linjasta poikkeavia ohjelmia. Juontopuheessa kirjakielestä vapautuminen eteni ensimmäisten kaupallisten paikallisradioiden aloittaessa toimintansa keväällä 1985. (Saksala 2012,199.)

Kaupallisen radiotoiminnan aloittaminen Suomessa houkutteli nuoria kuuntelijoita radion ääreen, lisäten myös Yleisradion ohjelmien kuuntelua (Kempainen 2007, 3). Uudet

tuulet puhalsivat Yleisradiossa, ja vuoden 1990 kanavauudistuksen jälkeen perustettu Radio Mafia toi radiokentälle tuulahduksen uudenlaista tekemistä. Kanavan ohjelma-johtaja Leena Pakkanen muistelee, miltä Radiomafia kuulosti vuonna 1994: ”Kanava edusti Ylen radiohistoriassa aivan uudenlaista kulttuuria. Perinteinen puhetapa hylättiin ja toimittajat puhuivat nuorison kielellä heidän omista asioistaan.” (Saksala 2012, 38.) Voisi spekuloida, että juuri juontajien puhetyylin muutos vapaampaan suuntaan vaikutti omalla tasollaan positiivisesti Radiomafian yli kymmenvuotiseen suosioon nuorison keskuudessa. Samaistuttavat juontajat puhuivat kuten kuin nuoret itse, lausuntopuhetta ääneen paperista lukevien, asiallisten auktoriteettihahmojen sijaan.

Radiotyön perusteet -kirjassa kuvaillaan erinäisiä Jyväskylän yliopistossa 90-luvulla tehtyjä tutkimuksia. *Televisioystävyyttä ja radorakkautta* –tutkimus vuodelta 1994 perehtyi muun muassa juontajan ja kuuntelijan väliseen parasosiaaliseen suhteeseen. Yksi merkittävistä huomioista tutkimuksessa oli kuuntelijan juontajan kanssa kokema ystäväyden tunne, joka saa kuuntelijan hakeutumaan aina uudelleen ja uudelleen juontajan seuraan, hänen lähetyksensä äärelle. (Kujala & Lahti & Tamminen 1999, 84.) Parasosiaalisen suhteen kehittyessä vastaanottimen ääressä istuvasta kuuntelijasta alkaa tuntua, että hän henkilökohtaisesti tuntee radiojuontajan, hänen käyttäytymispiirteitään ja elämän yksityiskohtia. Kun kuuntelijasta tuntuu, että radiojuontaja on osa hänen kaveripiiriään, kuinka siihen sopii, jos juontaja puhuukin tyystin erilaista murretta kuin itse kuuntelija on tottunut kuulemaan elinympäristössään? Vuonna 1994 tehty *Käsitykset ja vaikutelmat äänestä* -tutkimus kuvailee yleisesti hyvän juontajan ominaisuuksia seuraavanlaisesti:

Ääntämisen tulisi olla huolellista, hyvää ja jäntevää mieluummin kuin puuromaista ja sanojen loput nielaisevaa. Ääntäminen ei siis koske ääntämisvirheitä vaan artikulaatiota tai lausumista muulla tavoin. Mieluiten yleis- tai kirjakieltä, murteellisuus tai kotipaikkakunnan kuuluminen puheesta ei siis myöskään ole toivottavaa. (Kujala ym. 1999, 85.)

Kyseisen tutkimuksen mukaan murteellisuus tai kotipaikkakunnan läpi kuultaminen juontajan puheesta ei ollut toivottavaa – ainakaan yli kaksikymmentä vuotta sitten. Kuitenkin yksi juontajan kollegoistaan erottavista piirteistä on hänen persoonallinen puhetyylinsä ja puheenpartensa. *Radiotyön perusteet* -kirjassa kehoitetaan rohkeasti markkinoimaan kutakin radiokanavaa myös juontajapersonan kautta: ”Vain meillä voit kuunnella Salovaaraa, Westiä tai Merikalliota”. (Kujala ym. 1999, 84.) Opinnäytteeni myöhemmässä luvussa 5.2 tutkimushaastattelun tuloksien analysoinnissa selviää, että Radiomafiasta tunnetuksi tullut Pertti Salovaara raivasi tietä muillekin murrealueilta

tuleville radiojuontajille, niin hyvässä kuin pahassa, ja että radiojuontajan murteelliseen puheeseen suhtautuminen riippuu pitkälti myös omasta murrealueestaan.

4 Aineisto ja tutkimusasetelma

Mikä on tilanne nykypäivänä murteiden kuulumisen suhteen valtakunnallisilla radiokanavilla? Rajasin tutkimuksen keskittymään Yleisradion juontajiin, sillä omat resurssini sallivat Yleisradion lähemmän tutkailun, koska työn kirjoittamisen suunnittelu- ja alkuvaiheessa olin Yleisradiolla työharjoittelussa, jonka kautta minulla oli pääsy muun muassa Yleisradion henkilöstökatalogiin.

4.1 Tutkimuksen toteutus

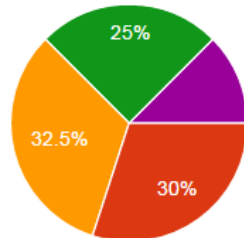
Lähdekirjallisuuteen tutustumisen jälkeen, loin tutkimuskyselyn Google Forms – ohjelman kautta. Esittelytekstinä lomakkeessa lukee: ”Tämä lomakekysely on toteutettu osana medianomi-tutkinnon opinnäytetyötä. Tutkimusaiheena on Suomen murteet Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla. Maakuntaradioissa työskentelevät on myös kutsuttu vastaamaan kyselyyn, jotta saadaan vertailupohjaa heidän kokemuksiansa kautta.” Koin tärkeäksi lähettää kyselyn myös maakuntatoimituksille, jotta saisin laajemman otannan murteisiin radiojuontajan puheessa suhtautumisesta ympäri Suomen.

Opinnäytteeni päätutkimusaineisto on kerätty lomakekyselyn ja teemahaastattelun kautta. Lomakekysely lähetettiin sähköpostitse yli sadalle Ylen juontajalle, joista yhteensä 40 vastasi määräaikaan mennessä. Kyselyn alussa vastaajat täyttivät perustietoja, kuten sukupuolensa, ikäryhmän ja kanavan jolla työskentelevät. Vastaukset käsiteltiin anonymisti, ilman tarkkoja nimitietoja, joiden perusteella vastaajan voisi identifioida myöhemmin. Tällä tavoin halusin taata kyselyyn vastaajille neutraalin ympäristön, jossa vastaajat voisivat vapaasti kertoa omista kokemuksistaan ja mielipiteistään. Lomakekysely on nähtävissä kokonaisuudessaan liitteessä 1 ja kyselyn vastaukset ovat hallussani tiedostomuotoisena.

4.1.1 Lomakekyselyn osanottajat

Kyselyyn vastasi yhteensä 40 Yleisradion nykyistä tai entistä työntekijää, joista 23 oli miehiä ja 17 naisia. Eniten vastaajia oli ikäryhmässä 36–45-vuotiaat, 32.5 % ja toiseksi eniten vastaajia oli 26–35 –vuotiaiden ikäryhmässä, yhteensä 30 %.

Mihin ikäryhmään kuulut?

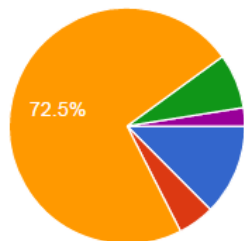


18-25 -vuotiaat	0	0%
26-35 -vuotiaat	12	30%
36-45 -vuotiaat	13	32.5%
46-55 -vuotiaat	10	25%
56-68 -vuotiaat	5	12.5%
Other	0	0%

Kuvio 1. Vastaajien ikäryhmät

Eniten vastauksia tuli Yle Radio Suomen toimituksen väeltä, yhteensä 72.5 % vastaajista on työskennellyt tai tällä hetkellä työskentelee jossakin Yle Radio Suomen toimituksista. Vähiten kyselyyn osallistujia tuli Yle Radio 1 – kanavalta, vain kaksi vastaajaa (kuvio 2).

Millä radiokanavalla työskentelet pääasiallisesti?



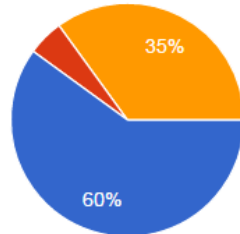
Yle Puhe	5	12.5%
Yle Radio 1	2	5%
Yle Radio Suomi	29	72.5%
YleX	3	7.5%
Other	1	2.5%

Kuvio 2. Radiokanavat

Kyselyn vastaanottajat valikoituivat Yleisradion henkilöstökatalogin perusteella siten, että jos kyseinen henkilö työskentelee tai on työskennellyt Yleisradion suomenkielisillä radiokanavilla ja hänen tittelinsä katalogissa oli juontaja, lähetin kyselyn hänelle. Rajasin kyselystä ruotsinkieliset kanavat pois, koska kyseessä on tutkimus suomen murteiden esiintymisestä ja olisin tarvinnut käännösapua ruotsinkielisten vastausten eritteilyyn. Kuten jo aiemmin mainitsin, vaikka tutkimuksen pääkohteena ovatkin murteet

Ylen valtakunnallisilla radiokanavilla, lähetin kyselyn myös Yle Radio Suomen maakuntaradioiden juontajille, jotta saisin vertailupohjaa juontajien näkemyksistä ja kokemuksista paikallisradiopuolelta.

Työskenteletkö pääasiallisesti..?

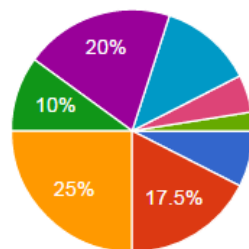


Juontajana	24	60%
Juontaja-tuottajana	2	5%
Juontaja-toimittajana	14	35%

Kuvio 3. Ammatinimikkeet

Halusin varmistaa vielä, että kyselyyn vastasivat nimenomaan pääasiallisesti puhetyötä tekevät ammattilaiset, jonka vuoksi lomakekyselyssä kysyttiin ammatinimikettä (kuvio 3). Vastaajien Yleisradioissa puhetyön ammatissa vietetyt työvuodet vaihtelivat aina yhdestä vuodesta jopa 44 vuotta Yleisradiossa työskennelleeseen mieshenkilöön (kuvio 4).

Kuinka monta vuotta olet työskennellyt ammatissasi Yleisradiossa?



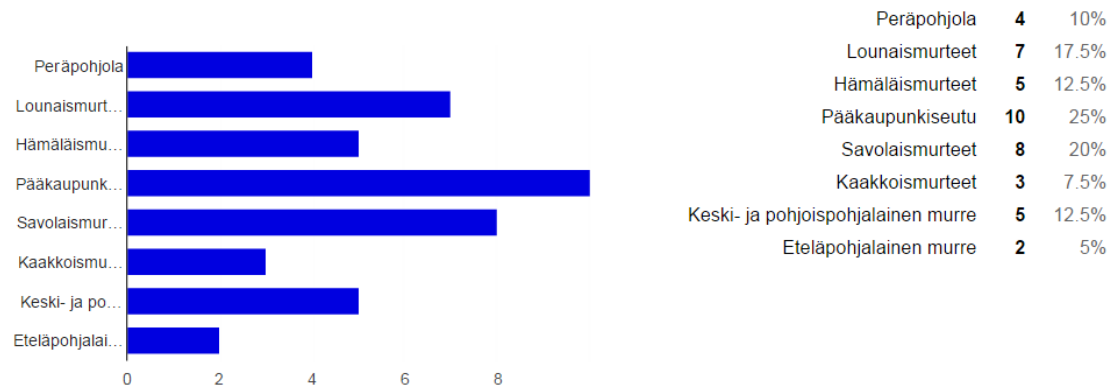
0-1 vuotta	3	7.5%
2-5 vuotta	7	17.5%
6-10 vuotta	10	25%
11-15 vuotta	4	10%
16-20 vuotta	8	20%
21-30 vuotta	5	12.5%
31-40 vuotta	2	5%
Other	1	2.5%

Kuvio 4. Työvuodet

Tiedustelin juontajilta myös heidän omaa murretaustaansa, koska halusin tarkentavissa kysymyksissä ja avoimissa kommentointiosioissa kirjata ylös heidän omia kokemuksiaan ja mielipiteitään murteista, tarkkaillen ja verraten ovatko esimerkiksi samalta mur-

realueelta lähtöisin olevat henkilöt useimmiten samaa mieltä murteiden käytöstä valtakunnallisten radiokanavien puhetyössä.

Mihin Suomen murrealueeseen koet nykyisen puheenpartesi sijoittuvan?



Kuvio 5. Murrealueet

Osa henkilöistä valitsi kuvio 5:n monivalintakysymyksessä useamman murrealueen omalle puheenparrelleen. Tästä johtuen vastauksia kertyi yhteensä 44, vaikka yksilöiden vastaajien määrä oli yhteensä 40.

4.1.2 Tutkimushaastateltava

Haastateltavani Veli Kauppinen työskenteli vuosina 2001 – 2010 radiojuontajana, ensin Radiomafiassa ja sitten YleX-kanavalla. Hän valikoitui informantiksi juontajakokemuksensa ja murteellisen puheenpartensa vuoksi. Kauppinen on kotoisin Raahen seudulta ja puhuu siviilielämässään yhä Oulun seudun murretta, vaikka pääkaupunkiseudulla asuukin.

Toteutin Kauppisen kanssa yksilöhaastattelun, jonka tallensin nauhurin avulla. Äänitallenteen pituus on yhteensä noin 30 minuuttia, ja litteroin sen tulosten analysointia varten sanasanaisesti. Äänitallenteen originellikappale on hallussani, ja tutkimushaastattelu on luettavissa kokonaisuudessaan opinnäytetyön liiteosiossa, liitteessä 2.

5 Analyysi

Omaa tutkimustani varten olen analyysia tehdessäni pyrkinyt valitsemaan kuhunkin osa-alueeseen ne esimerkit, joissa käsitellään kyseiseen lukuun tai alalukuun valittua teemaa mahdollisimman kattavasti. Analysoitavat teemat ovat osittain päällekkäisiä, joten esimerkit lomakekyselystä sekä haastattelusta voivat käsitellä samaa asiaa eri näkökulmista. Koska osa tutkimushaastattelusta poimituista esimerkeistä on pitkiä, olen havainnollistamisen ja lukemisen helpottamiseksi **lihavoanut** ne kohdat, jotka ovat oleellisia analyysin kannalta. Haastattelijan osuudet on merkitty H-kirjaimella ja haastateltavan I-kirjaimella sanan informantti mukaan. Lomakekyselyn avoimeen kysymykseen; ”Kerro lyhyesti mitä kokemuksia/näkemyksiä sinulla on murteellisesti puhuvista juontajista Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla?” vastauksia tuli yhteensä 38 kappaletta, joista poimin sanasanaisia otteita teemojen analysoitavaksi. Kaikki yksittäiset vastaukset ovat hallussani tiedostomuotoisena.

5.1 Murteellisuus puhetyössä

Radiotyön perusteet – teos kehottaa aloittelevia juontajia olemaan uskollinen omalle tyylilleen. Radiossa puhuminen ei saa muuttaa omaa, henkilön luontaista tapaa ilmaista itseään ja kommunikoida kuulijan kanssa. (Kujala ym. 1999, 88.) Tässä alaluvussa esitellään tuloksia sekä tutkimushaastattelusta että lomakekyselystä, joissa molemmissa tutkittiin onko Yleisradion juontajia ohjastettu puhumaan eri tavalla puhetyössään kuin heille olisi luonnollista. Kohdittain informantin ja tutkimuskyselyyn vastanneiden vastaukset korreloivat keskenään, jolloin tulosten analysointia tehdään kummankin kautta.

Esimerkistä 1 selviää, että informantin mukaan häntä ei koskaan ohjeistettu muuttamaan Oulun seudun murteellista puhetyyliään. Hän kokee, että lähinnä kommentteja ja palautetta tuli ns. täytesanojen ja maneerien suhteen eikä hänen murteellisen puheta-
pansa vuoksi.

Esimerkki 1.

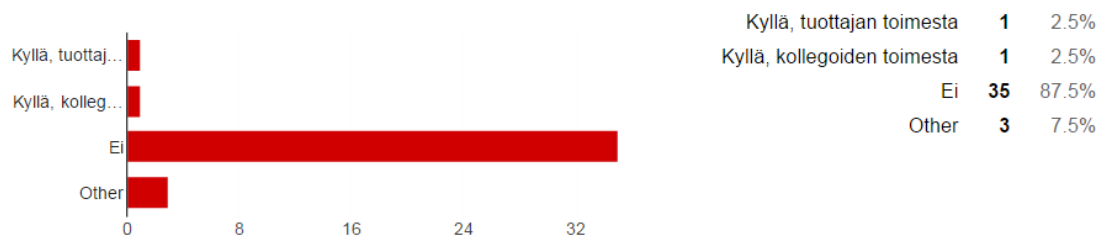
H: Miten koit sitten, kun tulit valtakunnalliselle kanavalle töihin, niin ohjeistettiin sinua jollain tavalla puhetyyliin suhteen?

I: En, **en muista että ois niinko ikinä niinko puututtu** siihen mitä mää.. semmoset kaikki ”niinku” ja tämmöset kitkettiin hyvin nopeesti

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa tutkimusasetelmaa kehitellessäni, huomasin aktiivisen Yleisradion kanavien arkikuuntelun perusteella murteiden vähäisen kuuluvuuden

eri Ylen valtakunnallisilla kanavilla ja loin hypoteesin, jonka mukaan oletin juontajien saaneen jonkinlaista ohjeistusta murteellisuuden hillitsemiseksi. Oman olettamukseni vastaisesti, pääosa kyselyyn vastanneista Yleisradion juontajista oli jatkanut samalla puhetyylillään kuin ennen puhetyön aloittamista radiokanavalla. Kuvio 6 kertoo selvästi sen, että enemmistöä ei ollut ohjastettu muuttamaan puhetyyliään, peräti 35 henkilöä neljästäkymmenestä vastasi ”Ei ohjeistettu”.

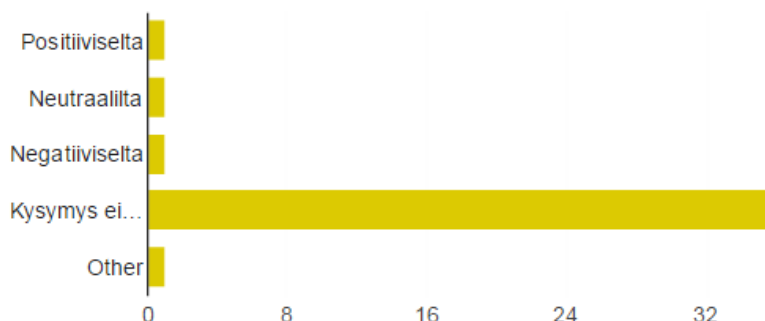
Kun aloitit työssäsi, ohjeistettiin sinua muuttamaan puhetyyliäsi kanavan profiiliin sopivammaksi?



Kuvio 6. Ohjeistus

Jatkokysymyksenä pyysin ohjeistusta saaneita vastaamaan seuraavaan kysymykseen ja kuvailemaan ohjeistuksen aiheuttamia tuntemuksia. Jos taas vastaaja koki, että kysymys ei koske häntä, pyysin häntä jättämään kysymyksen väliin ja siirtymään seuraavaan kohtaan. Kuvio 7 kertoo, että neljä henkilöä koki kysymyksen relevantiksi oma-kohtaisesti, heistä yksi koki asian positiivisena, toinen neutraalina, kolmas negatiivisena.

Jos vastasit KYLLÄ edelliseen kohtaan, kerro miltä ohjeistus sinusta tuntui?



Kuvio 7. Ohjeistuksen tunnekokemus

Vastausten tarkemmat sanalliset kuvaukset esittelen opinnäytetyössä aakkoskirjainten avulla: mieshenkilö A, B, C ja naishenkilö A, B ja C ja niin edelleen, tulosten erittelyjärjestyksessä sekä sanasanaisesti, vain kirjoitusvirheitä korjaten. Neljättä yllä olevaan kysymykseen vastannutta YleX:llä työskentelevää mieshenkilöä A oli tuottajan toimesta kehoitettu muuttamaan puhetyyliään. Hän ei valinnut reaktiotaan asteikolta positiivinen-neutraali-negatiivinen, vaan valitsi ”Other”-kohdan ja kuvaili tuntemuksiaan tarkemmin: ”Olin hieman yllättynyt, sillä murteeni on osa persoonaani ja radiotyö on persoonaveitoista työtä, joten päätin puhua niin kuin puhun eli murteella”. Mieshenkilö A myös kuvaili yleistä suhtautumistaan murretta Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla puhuviin juontajiin: ”Itselläni on hyviä kokemuksia. Pidän siitä kun juontaja on täysin oma itsensä, eikä esitä mitään.”

Toista vastanneista mieshenkilöistä oli kehoitettu muuttamaan puhetyyliään radiota varten. Mieshenkilö B kuvaili tapausta näin: ”Tuottaja kehotti säilyttämään murteeni vivahteita hyvän maun rajoissa”. Tässä tapauksessa olisi ollut mielenkiintoista esittää juontajalle jatkokysymys siitä, antoiko tuottaja rajoja tai selkeitä käytännön esimerkkejä murteellisista ilmauksista, jotka olisivat menneet yli ”hyvän maun”, mutta kyselyn anonyymiyden vuoksi se ei ollut mahdollista.

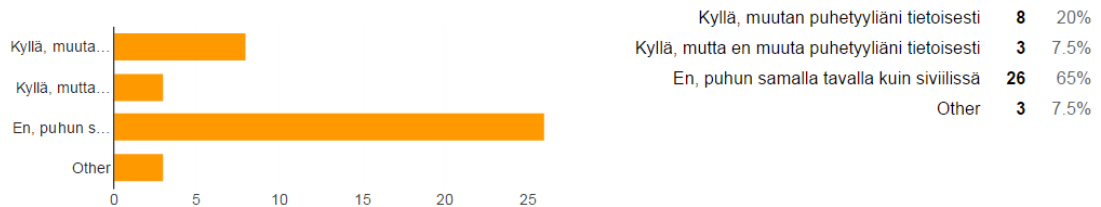
Yhteistä molemmilla mieshenkilöillä on sama työpaikka YleX, murrealue Peräpohjola, ikäryhmä 26–35-vuotiaat sekä työn kesto 2-5 vuotta kanavalla töissä. Seuraavassa tutkimuksessa voisi analysoida tarkemmin eroja talossa kauan olleiden ja pari vuotta töissä olleiden välillä, miten eri tavoin heitä on ohjastettu. Tässä opinnäytetyötäni varten tehdyssä tutkimuksessa kuitenkin keskitytään keräämään tietopohjaa laajemmin aiheesta, tarjoten lisäinformaatiota aiheesta kiinnostuneille henkilöille, jotka voisivat inspiroitua tutkimaan asiaa oman näkökulmansa ja tutkimusmenetelmiensä kautta.

5.2 Työminän suhde murteeseen

Juontajan puhetyyli ammentaa elementtejä henkilön yksityiselämästä, josta puhetyöhön poimitaan viestinnän muotoja arkikeskusteluista (Fairclough 2002, 72). Tässä alaluvussa paneudutaan siihen, kuinka eri tavoin radiojuontaja puhuu mikrofonin ääressä verrattuna työn ulkopuolisiin tilanteisiin. Radiojuontajien puhetyyliin tietoiset ja tiedostamattomat muutokset oli yksi lomakekyselyni kysymyksistä. Kuvio 8 kertoo tarkan otannan, josta selviää, että Yleisradion juontajista suurin osa vastasi käyttävänsä sa-

maa murretta sekä puhetyössään että siviilissä. Toiseksi suurin osa vastaajista, 20 % kertoi muuttavansa puhetyyliään tietoisesti.

Käytätkö puhetyössäsä eri murretta kuin siviilissä puhetyön ulkopuolella?



Kuvio 8. Siviilissä murteellisuus

Naishenkilö A:ta on Yle Radio Suomella ohjeistettu kollegoiden toimesta muuttamaan Keski- ja pohjoispohjalaista puhetyyliään, ja hän koki kehotuksen negatiivisena (kuvio 7). Hän myös vastasi muuttavansa puhetyyliään tietoisesti puhetyötään varten (kuvio 8). 21–30 vuotta kanavalla työskennelleiden ryhmään kuuluvana hän on nähnyt juontopuhetyylin vapautumisen kirjakielisyyden tavoittelusta rennompaan yleiskieleen radiotyössä, mutta ei koe murteellisten juontajien määrää isoksi:

Valtavan murteellisia (juontajia) ei taida olla? Nuotti, rytmi ja tietyt sanat kyllä paljastavat aina lähtökohdat. Itse rakastan murteita, vaikka toiset ovat kauniimpia kuin toiset. (Naishenkilö A)

Kaakkoismurretta puhuva naishenkilö B Yle Radio Suomelta kuvaili kehotusta muuttaa puhetyyliään neutraaliksi: ”Aloitin uutisissa, oli sanomattakin selvää, että puhun (luen) kirjakieltä. Tapa jäi nyt kun työ on vapaata puhetta.” Hän myös kuvailee, että häntä vieraat murteet kuten Turun, Oulun, Tampereen, Helsingin ja Kymenlaakson murre ärsyttävät, mutta oma kaakkoismurteisiin kuuluva murre ”kuulostaisi kivalta” valtakunnallisella radiokanavalla.

Pyysin tutkimushaastattelussa informanttia muistelemaan oman radiojuontajauransa alkutaipaletta murteellisen juontopuheen näkökulmasta ja esimerkki 2 kertoo, kuinka ensin informantti puhui omaa murrettaan, kunnes kuunteli omia lähetyksiään nauhalta.

Esimerkki 2.

H: Ja silloin alkuaikoina, teitkö tietoisesti valinnan, et miten puhut radiossa, käytätkö murretta vai et?

I: ..niin ne ensimmäiset lähetykset nii mää kyllä puhuin ihan niinku omaa murrettani ja olin niin oma itteni ja mää sain.. mää muistan ku mää **sain niillä ensimmäisinä päivinä heti**

palautetta, että **no ompas kiva kun on tommonen rempseä, murretta puhuva**, jotenki näin, kai ne jotenki aatteli, et se on se **Salovaara-juttu**. Mutta sitten ku mä kuuntelin kasetilta niitä omia lähetyksiä niin mä tajusin heti sen, että ei jumalauta tämä ei vaan toimi, että siinä on liikaa sitä Salovaaraa, ja se niinku tavallaan, että **mää nyt niinku johan sillä murteella vähän itteeni niinku väärään suuntaan**.

Informantin tapauksessa hänen omalla mielikuvalla murteestaan oli enemmän vaikutusta murteen puhetyöstä pois suodattamiseen kuin positiivisella kuuntelijapalautteella murteen ”rempseästä” käytöstä. Myös eräänlainen ”leimautuminen” huolestutti informanttia, hän ei halunnut olla ”se Salovaara-juttu”, viitaten Radio Mafian silloiseen juontajaan Pertti Salovaaraan, joka puhuu avoimesti Oulun seudun murretta. ”Väärään suuntaan” johtamisella informantti kuvaili oloaan, jossa häntä huolestutti, että kuuntelijalle mahdollisesti jäi erheellinen käsitys siitä, että hän yrittää luoda uraa radiossa murteeseen vahvasti nojaten, koska häntä edeltänyt Pertti Salovaara oli siinä niin menestyksellisesti onnistunut.

Informantin omalla murteella on kuitenkin suuri merkitys hänen työnsä ulkopuolella. Hän kuvailee esimerkissä 3 epämiellyttävää kohtaamista tilanteessa, jossa juontaja-toimittaja oli itse haastateltavana.

Esimerkki 3.

I: Mua on joskus haastateltu johonki lehteen ja siinä lehtijutussa toimittaja on päättänyt, että minä puhun ”mä”-muodossa ja se oli melkeen semmonen asia että mulla teki mieli niinku sanoa siitä sille toimittajalle, että tää.. tää on aivan perseestä! Että minä en ikinä sano noin.

Informantin reaktio vahvasti murteella puhuvaan juontaja Salovaaraan herätti lisäkysymyksiä tutkimushaastattelussa ja kuten esimerkistä 3 selviää, informantti kokee sisällön merkityksen niin tärkeäksi, ettei halua murteellisen puhetapansa vievän huomiota siltä.

Esimerkki 4.

H: Tuliko siitä ikinä sitten negatiivista palautetta, kun alkuaikoina puhuit kuin Salovaara?
I: Ei, ei kukaan ei sanonu ei siellä Mafiassa, Mafian toimituksessa eikä sitten niinku myöskään... Että niinku porukka oli silleen aika mielissään - - - ku mulla oli kuitenkin tähtäimenä se, että mä alan tehdä jotain musan erikoisohjelmaa ni **emmää siellä halua mitään murretta vääntää**. Ja sitten jos niinku tavallaan, että ku sinne tulee ihmisiä haastateluun ni en mä halua niinku jotenki.. tai jotenki niinku tajus sen, että **se murre itsessään vie siitä, vie vähän liikaa siitä niinku huomiota**. Et mä halusin kuitenkin et siihen musiikkiin niihin niinku tavallaan biisien tarinoihin ja niihin kaikkiin kiinnitetään huomiota. Ei siihen että se tyyppi **vääntää sitä Pohjois-Pohjanmaan murretta**.

Informantin havainto ja henkilökohtainen kokemus siitä, että murteella puhuva juontaja vie huomion itse asialta tai haastateltavalta toistui myös tutkimuskyselyn vastauksissa.

Naishenkilö C savolais- ja kaakkoismurteiden alueelta kommentoi, että ”Vahva murre alkaa helposti ärsyttää”, ja naishenkilö D peräpohjolan murrealueelta kommentoi myös Salovaaraa:

Mausteena menee, mutta itselle vieras murre voi alkaa ärsyttää. Tosin riippuu paljon tyypistä. Aikoinaan Salovaara solkkas oulua valtakunnan lähetyksessä ja kuulijat rakastivat. (Naishenkilö D, lomakekysely)

Juontaja on esiintyjä ammatiltaan, ja yksi kiehtova aspekti juontajan ammatissa on se, kuinka paljon itsestään hän antaa työhönsä – erottaako työminänsä täysin siviilipersonastaan vai käyttääkö jonkinlaista yhdistelmää näistä kahdesta? Informantti koki helpottavaksi murteen irrottamisen puhetyöstään, selkeän ”pesäeron” avulla hän voi varmistaa, ettei kuulijalle jää oloa, että hän ikään kuin ”ratsastaa” samoilla eväillä kuin Salovaara.

Esimerkki 5.

H: Koitko helppona sitten sen tavallaan identiteetin kannalta, että sulla oli selkeästi erilainen puhetapa työssä ja sitten siviilissä?

I: Ehattomasti joo --- aluksi se oli tää niinku tärkeintä päästä äkkiä siitä murteesta pois, jotta kukaan ei vaan vahingossakaan saa päähänsä, että tuolla nyt joku tyyppi vähän niinku **samoilla eväillä kun Salovaara** yrittää niinku saada sitä samaa kuulijakuntaa mahdollisesti, ja että mikä tommonen niinku, tavallaan semmonen, jotenki **semmonen Salovaaran varjo, se mulla oli vähän niin ku pelkona, että ei jumalauta mun on muutettava nyt tätä jotta mä en leimaudu liikaa siihen yhteen tyyppiin**, joka oli ollu niin järkyttävän iso siinä koko niin ku suomalaisella tavallaan radiokentällä, niin tuota.. mutta sitten myöskin tajus niinku aika nopeesti sen, että ainiin että nythän kun mä teen niin ku **selkeän pesäeron** siihen että.. toki ihmiset sitten niinku aika pian huomaa sen, että ihmiset alko tunnistaa mun ääntä jossain niin ku kaupan jonossa tai jotain semmosta ja jotkut sitten jossai festareilla tai baarissa saatto tullaki että ”No kyllä on tuttu ääni”, ja tälleen niin niin sitten niinku tavallaan se oli jotenki mulle helpotus, että niin no **ääni on tuttu mutta mä voin nyt olla sitten jotenki erilainen tyyppi** ja mä tavallaan niin ku tajusin, että se on toisenlainen tyyppi siellä radiossa.

Lisäksi informantti käyttää murteella puhumistaan ja puhumattomuuttaan erottamaan siviili- ja työminän tarkasti toisistaan. Esimerkissä 5 kuvailtu tilanne, jossa kuuntelija lähestyy häntä kaupan jonossa ja tunnistaa hänen äänensä, mutta samaan aikaan kuulee hänen puheessaan runsaasti murteellisia vivahteita, on informantin mielestä positiiivista, koska tuolloin kuuntelija havahtuu ikään kuin pakostakin siihen, että informantti on juontajana ja yksityishenkilönä erilainen persoona.

Informantti teki tietoisien päätösten lopettaa murteellaan puhumisen puhetyössään, jotta ei eläisi ”Salovaaran varjon” alla. Esimerkissä 6 hän kuvailee, kuinka sai päätöksestään luopua Raahen murteesta uransa alkuvaiheilla palautetta kotipitäjässä vierail-

lessaan. Tietoisesta päätöksestä huolimatta, asianlaidan muutos vaati selkeästi totut-
lua.

Esimerkki 6.

I: ...sen mää muistan ku mää kuulin sitten kun mää tulin joululomalla vaikka käymään Raahessa tai kesälomalla niin silloin ku mää olin vasta alottanu siellä Mafialla ja mää olin tavallaan tehnyt sen päätöksen, **että mää en puhu sitä Raahen murretta**, niin ne oli ehkä kuullu ne mun ensimmäiset lähetykset koska nekin ootti yhtä innokkaana ku minäkin ja että ”Mitähän helevettiä tästä tullee?”, niin tuota, niin niin, mää muistan että siellä oli niin ku muutama tyyppi jotka silleen kuittaili niin ku siinä vuosien saatossa, että sinäki se oot ruvennu puhumaan sitä semmosta.. niin ko erilain, **että et ennää puhu murretta**. Ja mää muistan, että seki oli semmonen että ku sitä pikkuhiljaa itekin totutteli siihen asiaan niin sitten oli silleen, että no niin, no näin se nyt on. Ja sit mää saatoin varmaan selittää tän saman asian että **”Muistathan tämän Salovaaran ja ethän halua, että minä olen kuin hän?”**

Omalla murteellaan juontanut Salovaara onnistui siis samalla avaamaan ovia muille murretta puhuville juontajille ja luomaan heille haasteita oman juontajaidentiteettinsä muodostamisessa, ilman että esimerkiksi informantti leimautuisi Salovaaran perässä kulkijaksi. Olisikin ollut mielenkiintoista toteuttaa tutkimushaastattelu, jos Suomen radiokentällä ei olisi ollut vielä yhtä vahvaa toimijaa kuin Salovaara ja katsoa miten erilaisia tulokset olisivat silloin olleet.

5.3 Pääkaupunkiseutu vs. muut

Lomakekyselyn vastauksista ilmeni toistuvana elementtinä vastakkaisen murrealueen ärsyttäväksi kokeminen. Lisäksi pääkaupunkiseutulaiset kyselyn osanottajat, kuten naishenkilö E, kokevat muita vastaajia useammin, että murteellisen juontopuheen paikka on alueradioissa.

Murteitten käyttö sopii erityisesti alueradioihin, sillä niiden voima on paikallisuus ja läheisyys ja juuri näitä murteitten käyttö vahvistaa. Valtakunnallisella kanavalla suurin osa kuuntelijoista kokee aina murteen vieraaksi ja vain se oman murreryhmän kuuntelijat tutuksi, näin ollen en ole ihan varma houkutteleeko murteitten käyttö kuuntelijoita kanavalle vai karkottaako. (Naishenkilö E, lomakekysely)

Pääkaupunkiseudun murrealueelta lähtöisin oleva mieshenkilö C kokee hänen murteensa ja puheenpartensa olevan eriarvoisessa asemassa muihin murrealueisiin nähden.

Stadin slangin puhumiseen suhtaudutaan huomattavasti negatiivisemmin kuin muiden murteiden puhujiin. Lupsakoita savolaisia tai vilkkusilmäisiä karjalantuomia kuunnellaan hymy huulilla myös muilla alueilla kuin heidän omillaan. Esim. Helsingissä on juontajia, jotka puhuvat Oulun tai Lappeenrannan murteella ja se on ihan ok, mutta slanginpuhujaa ei katsota hyvällä jos hän juontaisi mel-

kein missä tahansa muualla paitsi Helsingissä. Täälläkin slangista saa välillä negatiivista palautetta, vaikka pääosin suhtautuminen on positiivista. (Mieshenkilö C, lomakekysely)

Hänen huomionsa ”stadin slangin” puhumisesta missä tahansa muussa Ylen toimituksessa Helsingin ulkopuolella on mielenkiintoinen. Toisin päin asiaa on tutkittu muualta päin Suomea Helsinkiin muuttavien näkökulmasta: ”Oli keskustelukumppani sitten kuka tahansa, ei helsinkiläisen näkökulmasta koskaan ole samantekevää, miten paljon yleiskieltä puhutaan ja missä piirteissä voi olla yleiskielinen”, Nuolijärvi analysoi muuttajan identiteetistä puhuessaan (Hoikkala ym. 1989, 74).

Naishenkilö F Yle Puheelta kokee murteet rikkautena radiojuontajan työssä, mutta korostaa olevansa sitä mieltä, että selkeys on juontajan puhetyylissä tärkeintä. Naishenkilö F, joka on itse Peräpohjolan murrealueelta, haluaisi kaikkien murteiden olevan samalla viivalla, kun niiden sopivuutta valtakunnallisille kanaville pohditaan: ”...se ’harha’, että pääkaupunkiseudun murre olisi ainoa hyväksyttävä tai alati trendikäs murre pitäisi korjata.” Suomen murteiden sanakirjan päätoimittaja Heikki Hurttu kertoo virallisesti murrenimityksen ulkopuolelle jäävän ”stadin slangin” negatiivisista mielikuvista:

On sillä tietty stigma, kahdesta syystä. Useimmissa maissa pääkaupunkilaisuuteen suhtaudutaan hieman ennakkoluuloisesti. Nyt liikun heikoilla jäillä, mutta luulen, että slangia myös korostetaan, sillä halutaan erottua. Se saattaa ärsyttää. (MTV3.fi 2013.)

En tarkoituksella kartoittanut lomakekyselyssä radiojuontajien henkilökohtaisia preferenssejä murteiden suhteen, sillä informantin kanssa suoritetun tutkimushaastattelun jälkeen koin kysymyksen niin subjektiiviseksi, ettei se tarjoaisi tähän opinnäytetyöhön relevantteja näkökulmia.

5.4 Murre tehokeinona

Naishenkilö F esitti myös huomion, jossa hän uskoo murteiden toimivan varsinkin valtakunnallisilla kanavilla ns. mausteena ja puheen värittäjänä. Taitava radiojuontaja voi käyttää myös murretta tehokeinona puheensa rikastuttamiseksi. Elina Saksala kertoo, että uutisiin kovin voimakas tunteilu ei sovi, mutta muutoin juontajan olisi syytäkin ”rikastuttaa ja sulostuttaa puhettaan kaikin mahdollisin keinoin – luonnollisesti.” (Saksala 2012, 202.)

Samoilla linjoilla uutisten suhteen on naishenkilö G, eteläpohjalaiselta murrealueelta. Hänen mielestään juontaja voi käyttää murretta vain vähän, ja hän kokee negatiivisena valtakunnallisella radiokanavalla vahvaa murretta puhuvan juontajan:

Joidenkin puheesta murre kuuluu läpi, vaikka lukisi uutisia. Tällöin on varmasti vaikea keinotekoisesti yrittää muuttaa puhetyyliä tai säveltä, joten antaa mennä, jos se on tärkeä osa ihmisen persoonaa. Muuten suosisin kyllä yleiskieltä kaikissa puhetoissa, koska murteet voivat myös voimakkaasti ärsyttää. Pieni murreksena sekaan silloin tällöin voi olla piristävää. (Naishenkilö G, lomakekysely)

Saksala kokee tärkeänä missä tahansa juontamisessa sen, että juontaja käyttää selkeää rikasta puhekieltä (Saksala 2012, 202). Tämän ajatuksen jakaa myös mieshenkilö D pääkaupunkiseudun murrealueelta, joka näkee murteella puhumista tärkeämpänä asiana juontajan kielenkäytön: ”Minua kiehtoo ihmiset, jotka voivat havainnollistaa kauniisti asioita käyttämällä heille ominaista puhetyyliä.” Myös informantti näkee Salovaaran rohkeassa murteen käytössä radiossa positiivisia puolia, vaikkei koekaan murteella puhumista omaksi jutukseksi:

Esimerkki 7.

H: Muistatko sitten sun omat kaverit, oli ne sitten sieltä Raahesta tai Oulun seudulta tai stadista, miten he reagoi kun tuli tämmöinen iso hahmo kuin Pertti Salovaara puhuu murretta?

I: No se oli tosi hienoa.

H: Se oli enemmän hienoa eikä äärgh?

I: Se oli tosi hieno, kyllä siellä siis muutamat piti sitä todella ärsyttävänä ja ne niinku ne, et se puhu jotenki niin liioteltua, jopa, murretta. Ja kyllähän me niinku vitsailtiin sillä ”Voe mahoton paekka”, ja niin ku tämmösillä asioilla, mutta et oli se jätkä niin ku enemmän semmonen vitsi.. mutta **salaa siihen sekottu myös semmosta ihailua, että vau no se ainakin kehtaa tehdä jotain tommosta mitä mä en välttämättä ite kehtais,**

Eräs lomakekyselyyn vastanneista oli paneutunut asiaan ja analysoi vapaaseen kommenttikenttään Yleisradion puhekuulttuuria syvemmästi. Mieshenkilö D peilaa puhekuulttuuriin muutosta pitkään työkokemuksensa Yle Radio Suomella, hän ilmoitti työskennelleensä 16–20 vuotta kyseisellä kanavalla.

Luulisin, että kyse on kokonaispersoonallisuudesta: siitä että tyyppi on kokonaisuutena niin karismaattinen, että murteenkäyttö ei muodostu esteeksi kommunikaatiolle vaan saattaa jopa lisätä attraktiivisuutta. Näiden huipputyyppeiden lisäksi toimii hyvin käytäntö, jonka mukaan murretta ei käytetä läpi puheen, vaan tietyissä tilanteissa:

- korostamiseen
- painottamiseen
- avauksena
- tervehdyksenä
- kuittauksena
- lohkaisuna
- vuorovaikutuksen synnyttäjänä

- kysymyksenä
- aforismina
- interjektiona
- runona
- "lentävänä lauseena"
- siteerauksena
- keventäjänä jne.

Tämä on tietoista toimintaa ja sen rinnalla tulisi kulkea hyvä yleiskieli, jossa hallitaan myös pehmeät konsonantit (Pryssel, Parselona, pioenergia, kypersota, krillaus...) ja lopulta vielä etu- ja takavokaalien vuorottelu (olumpia). Sanankäytön ammattilaisia kun ollaan. (Mieshenkilö D, lomakekysely)

Tehokeinona murteen käyttö näyttäisi hänen mielestään toimivan parhaiten ja jos juontaja on luontaisesti karismaattinen voi murre lisätä viehätysvoimaa, oikein käytettynä mausteena.

5.5 Murteet valtakunnallisilla kanavilla

Paikallisradioissa murteiden kuuluminen on luontevampaa lomakekyselyyn vastanneiden mielestä. Tässä luvussa tutkitaan vastaajien näkökulmaa murteista valtakunnallisilla Yleisradion kanavilla. Mieshenkilö D kommentoi Ylen puhekulttuurin muutosta paikallisuuden ja valtakunnallisuuden näkökulmasta.

Puhekulttuuri on Ylessä vuosien mittaan rentoutunut. Siihen kuuluu myös sallivampi suhtautuminen kieleen, varsinkin Ylen paikallistoimituksissa. Sinne se sopii. --- Valtakunnanverkossa tilanne on useimmiten vaivaannuttava.

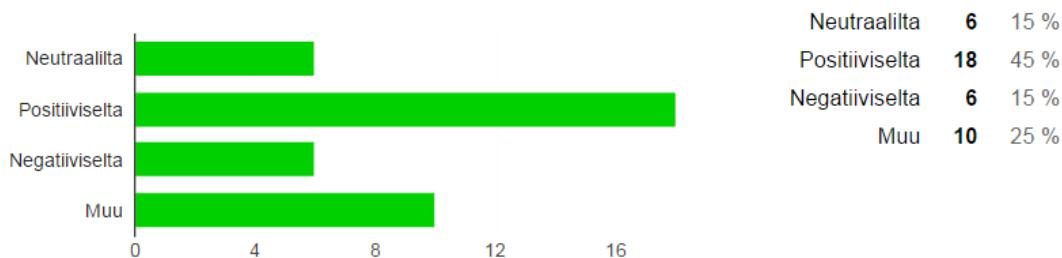
1) Juontaja ei tiedosta puhuvansa murretta (ja usein riittää murre sanojen sijaan se "murre soundi" - esim. leveä "l" tai "h:n päälle puhuminen") ja vaikuttaa vain jutilta.

2) Juontaja tiedostaa puhuvansa murretta, kokee itsensä kansatieteelliseksi aarteenksi ja alkaa keekoilla sen kanssa. Sitten on niitäkin, joiden kanssa ei tule mitään ongelmaa. (Mieshenkilö D, lomakekysely)

Mieshenkilö D kuvailee juontajan "murre soundia". Tämä liittyy aiemmin esiteltyihin prosodiin ominaisuuksiin, kuten intonaation melodisuuteen. Prosodian säilyessä vahvana radiojuontaja saattaa yhä muiden korviin kuulostaa murteelliselta vaikka ei käyttäisi murrealueelleen ominaisia murre sanoja. Toinen esimerkki prosodiasta käy ilmi naishenkilö H:n kommentissa: "Tuntuu, että YleX:lle pääsee töihin vain jos on Oulusta. Kuulostaa mukavalle, mutta sopisihan sinne joukkoon muitakin murteita." Hänelle on jäänyt tunne siitä, että suurin osa nuorisokanavan juontajista olisi Oulusta, vaikka Oulun seudun murre sanoja ei omien kuuntelukokemusteni perusteella lähetyksissä aktiivisesti viljelläkään. Oulusta kotoisin olevat juontajat ovat saattaneet säilyttää oman seutunsa puheenparrelle ominaisen puheennuotin, josta johtuen naishenkilö H kokee juontajien oululaisuuden erottuvan vahvasti.

Vastaajista liki puolet koki valtakunnallisella kanavalla paikallista murrettaan puhuvan juontajan positiivisena asiana (kuvio 9).

Jos valtakunnalliselle radiokanavallesi tulisi töihin vahvasti omaa paikallista murrettaan lähetyksissä puhuva juontaja, miltä se sinusta tuntuisi?



Kuvio 9. Suurin osa vastaajista suhtautuisi positiivisesti murretta puhuvaan juontajaan omalla valtakunnallisella kanavallaan.

Avoimeen kommenttikenttään kuitenkin tuli eriäviä mielipiteitä, joissa vahvasti juontajan puheessa kuuluva murre nimenomaan valtakunnallisella kanavalla koettiin problematisiksi.

Valtakunnallisille kanaville vahva murre ei mielestäni sovi, mutta sitä voidaan toisaalta käyttää tietyntylaisessa sisällössä myös tehokeinona. (Naishenkilö I, pääkaupunkiseutulaus- ja hämäläismurteet, lomakekysely)

Mielestäni **valtakunnallisessa** lähetyksessä pitäisi ehdottomasti puhua neutraalia yleiskieltä. Viime aikoina savolaismurteiden tyyppinen puhetapa on yleistynyt niissä, ja kyllä se kuulostaa todella pahalta. Alueellisissa lähetyksissä murre saa kuulua selvemmin. (Mieshenkilö E, hämäläismurteet, lomakekysely)

Alueellisissa ohjelmasisällöissä se on ok ja pitäisikin kuulua. **Valtakunnallisissa** lähetyksissä murre on vähän kummallista. Poikkeuksena persoonat, jotka ovat tunnettuja alun perinkin jonkin murteen käyttäjinä. Tällaisia radiotyöntekijöitä ei juuri ole silloin tällöin ohjelmasisältöä tekevien julkimoiden lisäksi (esim. Hanna Pakarinen, Matti ja Teppo, Antti Tuisku, Cristal Snow jne). - - - Juontajan kuuluu osata myös neutraali puhe ja oman murteen poistaminen puheesta, jos tarvis on. (Naishenkilö B, kaakkoismurteet)

Kaikki eivät suhtaudu murteella puhuvien julkisuuden henkilöiden radiosisältöön yhtä suopeasti kuin naishenkilö B. Yle Radio Suomen ohjelmapäällikkö Saira Mattila kirjoitti vastineen Hanna Pakarisen murteellista puhetapaa kritisoineelle toimittajalle:

"Vesa Kärki kritisoi (Kaleva 14.9.) juontajan murteen käyttöä Parasta aikaa -musiikkiohjelmassa. Yle Radio Suomen juontajilta ja toimittajilta odotetaan persoonallista ja aitoa puhetta. Parasta aikaa -ohjelman juontaja Hanna Pakarisen tapa esiintyä on saanut kuulijoilta myös paljon kiitosta. Monien palautteiden mukaan on hyvä, että toimittajat puhuvat omaa murrettaan ja etteivät kaikki kuulosta helsinkiläisiltä. Murteet ovat suomen kielen rikkaus, joiden säilymistä Yle tukee. (Yle Vastaa 2015.)

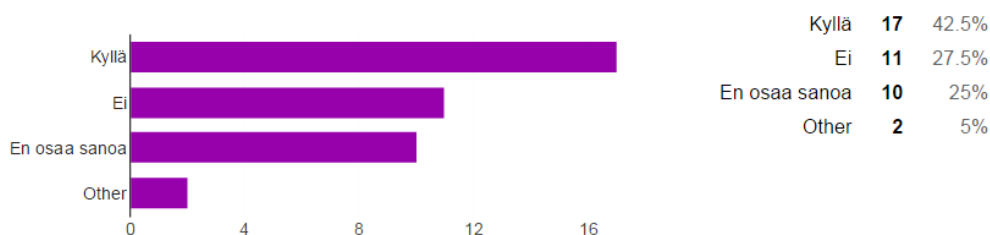
Vaikka Radio Suomen ohjelmapäällikkö itse tukee murteiden käyttöä myös juontajien ja toimittajien puheessa, kaikki kanavalla työskentelevät eivät sitä työtovereidensa puheessa arvosta. Naishenkilö J Radio Suomelta kommentoi, että toivoo haastateltavien puhuvan vapaasti omaa murrettaan, mutta ei halua juontajana puhua omaa lounaismurrettaan eikä halua sitä myöskään kuunnella kollegoilta. Samankaltaisia ajatuksia heräsi myös informantilla, joka ei odota murteiden kuulumista niinkään juontajien suunnalta, vaan ennemminkin haastateltavien osalta.

Esimerkki 8.

I: En määhän niin ku mitenkään oletta, että radiotoimittaja tai vaikka televisiossa puhuva toimittaja puhus murretta, mutta se on musta aina ihanaa, kun vaikka haastateltavat sitten puhuu rohkeasti sitä omaa murretta tai ne jotenki on siinä silleen, joo.

Pääkaupunkiseudun murrealueeseen kuuluva naishenkilö K Yle Puheelta kommentoi: ”Murteet on jees! Antaa valtakunnan kanaville elävyyttä ja inhimillisyyttä.” Hän koki hyväksi asiaksi murteiden kuulumisen omalla kanavallaan. Vahvasti murteiden puolella oli myös mieshenkilö F savolaismurteiden alueelta: ”Mielestäni murre saa ja pitää kuulua ja sen ”blokkaminen” pois on törkeää.” Kummatkin vastaajista kokivat, että Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla kuuluu tarpeeksi Suomen eri murteita. Mielestäni yllättävän suuri osuus vastaajista, 25 %, valitsi ”En osaa sanoa” – vaihtoehdon (kuvio 10).

Kuuluuko Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla mielestäsi tarpeeksi Suomen eri murteet?



Kuvio 10. Valtakunnallisten kanavien murteet

Kuten aiemmissakin kysymyskohdissa on toistunut, makuasiat vaihtelivat ääriäidästä toiseen.

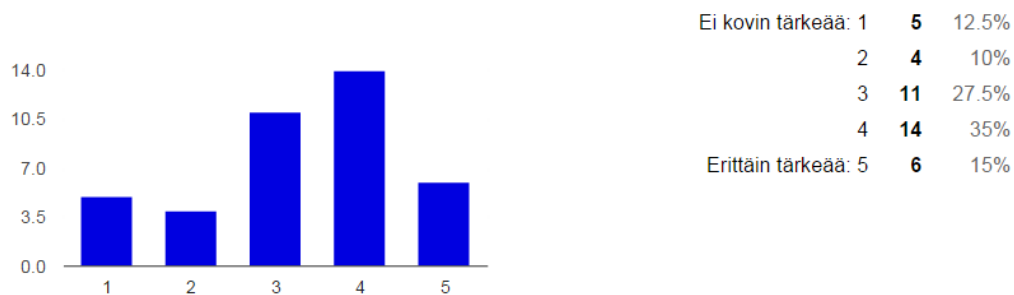
Valitettavasti en ole kuullut murteita. Ainoastaan kirjakieli ja etelän puhetyyli on tullut esille. Sikäli sääli, että murteet ovat pienessä osassa. (Mieshenkilö G keski- ja pohjoispohjalaiset murteet)

Eipä juuri ole kokemuksia sillä useimmat puhuvat melko neutraalia puhekieltä ja hyvä niin. (Mieshenkilö H, lounaismurteet)

Ihanaa kuulla murteita, kun liikkuu eri puolilla Suomea ja avaa maakuntaradiota!
(Naishenkilö L, hämäläismurteet)

Tiedustelin myös murteellisen puheen tärkeyttä ja enemmistö vastaajista pitää asiaa melko tärkeänä, tärkeänä tai erittäin tärkeänä (kuvio 11).

Kuinka tärkeänä pidät eri murteiden kuulumisen Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla?



Kuvio 11. Asteikolla 1-5, jossa yksi ei kovin tärkeää ja 5 erittäin tärkeää tulokset painottuivat tärkeän puolelle.

Yle Puheen mieshenkilö I savolaismurteiden alueelta kokee puheen sisällön itse esitystapaa tärkeämmäksi:

Murteen merkitystä on vaikea määrittää, sillä myös sisältö vaikuttaa kuulijan kokemukseen. Jos käyttää vahvaa murretta, myös sisältö pitää olla hyvä ja merkityksessä murteeseen. Ja toimittajan murteen käyttö on enemmän ok kuin juontajan. (Mieshenkilö I, lomakekysely)

Tutkimushaastattelussa tiedustelin informantin näkemystä asiaan ja esimerkissä 9 hän pohti, josko aika olisi kypsä murteelliselle ohjelmalle.

Esimerkki 9.

H: Voisiko Yle Puheessa vetää joku savoksi ohjelmia?

I: Hmm, vois varmasti. Mut mää en kyllä tiiä mitenhän tuohon mahettas suhtautua. Se vois olla, että aika ois taas kypsä tavallaan ku **ei mun mielestä taas vähhään aikaan oo semmosia niin ku murrehirmuja tavallaan syntynyt** tai tullu niin ku tonne niin ku radioon tai telkkariin. En tiiä, ehkä sen aika koittaa.

Informantti koki, ettei "murrehirmuja" ole nykyään radiossa, mutta on epävarma siitä, kuinka asiaa pitäisi viedä eteenpäin. Hän halusi nostaa murteiden arvoa sitä kautta, ettei niitä nähtäisi vain koomisina elementteinä. Eritoten murre sanat ja niiden perimä ja kehitys kiinnostivat informanttia henkilökohtaisesti.

Esimerkki 10.

H: Pitäskö niitä sitten tuoda enemmän jotenkin esille, kun sanoit että nyt on sellanen inflaatio ettei missään oikein kuule? Ei ole tarvetta murreagendalle?

I: No miksipä ei, vois vaikka ollakin. On se aina jotenkin piristävää - - - Mut kyllä mun mielestä tavallaan sellanen **murteiden nostaminen siihen, ettei sitä nähtäs sellasena koomisena asiana pelkästään** ja se ei oo semmonen naureskelun aihe niin se, sille pitäis jotain tehdä, mutta en en kyllä keksi mitä se vois olla. Ja miten se saatas, ja **miten sieltä saatas se kauneus sieltä** semmonen, että **mistä ne sanat tulee**, se vois olla äärettömän mielenkiintosta, mutta tota mää en tiedä miten se pitäis tehdä.

Mieshenkilö J pohti avoimessa kommentissaan myös huumoriaspektia murteellisuu-
dessa:

Murteen käyttöä on monenasteista. Yleiskieli kuulostaa maakuntaradiossa läheisemmältä, jos sitä osaa puhua murteenmukaisella nuotilla. Liioiteltua aksenttia voi käyttää alleviivaamassa sitä, että nyt puhutaan huumoria eikä siitä tarvitse lähettää Pasilaan kiukkuista palautetta.

Prosodisten ominaisuuksien liioittelu toimii hänen mielestään koomisena efektinä, mutta joskus ”aksenttia” täytyy käyttää korostetusti jotta kuuntelija varmasti ymmärtää, että murretta käytetään puheessa tehokeinona. Mieshenkilö J summaa murteiden luonteen puhetyöläisen arjessa sanoin; ”Murre on yksi väri juontajan paletissa”, joka mielestäni kattaa lomakekyselyyn vastanneiden sekä negatiivisesti että positiivisesti suhtautuneiden vastaukset. He vastaajista, jotka toimivat advokaatteina murteiden käytön puolesta voivat maalata halutessaan murteellisempaa kuvaa lähetyksissään ja he, joiden mielestä se sopii vain väriläiskäksi yleiskielisen juontopuheen sekaan, voivat annostella murretta juontojensa yhteyteen sopivina tehosteina, väriläiskinä.

6 Johtopäätökset

Viimeisessä luvussa käyn läpi opinnäytetyöprosessin työnkulkua ja pohdin tutkimuksen onnistumista. Yle Radio Suomen ohjelmapäällikön Mattilan vastineessa todetaan murteiden olevan ”suomen kielen rikkaus, joiden säilymistä Yle tukee.” (Yle 2015.) Kun ison valtakunnallisen kanavan ohjelmapäällikkö osoittaa tukensa murteiden käytölle juontajien ja toimittajien puheessa, avaa se varmasti monia ovia tuleville luoville ja arkisille radio-ohjelmille.

Tutkimuskysely ei tavoittanut kaikkia Yleisradion juontajia, joten tutkimustuloksiin täytyy suhtautua sen mukaisesti. Pienestä otannasta, 40 henkilöä ja yksi tutkimushaastateltava, sain kerättyä tietopohjaa, joka omalta osallaan voi auttaa tulevia radiotyön opiskeli-

joita perehtymään asiaan ja luomaan omia tutkielmiaan murteellisuudesta radioalalla. Tämä opinnäytetyö tarjosi kommentteja Yleisradion työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimus keskittyi pääosin juontajien ja juontaja-toimittajien näkökulmaan murteiden käytöstä Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla, kahta kyselyyn vastannutta juontaja-tuottajaa lukuun ottamatta. Lisätutkittavaa voisi löytyä joko tuottajapuolelta ja heidän asenteistaan tai asiakaslähtöisestä näkökulmasta, jossa kuuntelijoilta kartoitettaisiin radiotyössä esiintyviin murteisiin liittyviä asenteita, stereotypioita ja toivomuksia.

Yleisesti tuloksista voisi yhteenvetona sanoa, että juontajat kokivat luontevaksi ylläpitää oman puhetyylinsä myös puhetyössään. Olin positiivisesti yllätynyt, että oma hypoteesini tuottajista ohjeistamassa murteellisesti puhuvia juontajia häivyttämään murretaan pois juontopuheesta osoittautui epätodeksi lomakekyselyn otannan mukaan. Vain kolme neljästäkymmenestä vastaajasta oli saanut tuottajalta minkäänlaista ohjeistusta murteen muuttamisen suhteen. Lomakekyselyn perusteella selvisi, että suurin osa juontajista pitää tärkeänä murteiden kuulumista Ylen valtakunnallisilla kanavilla, vaikka vastaajat pääosin kokevat, että murteiden asema on jo tarpeeksi hyvä valtakunnallisessa radiotoiminnassa.

Useamman vastaajan kohdalla muiden murteiden kuunteluhaluus radiokanavalla riippuu kahden asian yhdistelmästä: siitä miten vahvasta murteesta olisi kyse ja millainen persoona tällä murteella puhuu. Soljuva tai kauniisti sorahteleva murre ei yksinään riitä radiojuontajalle, tarvitaan sopiva sekoitus luontaista karismaa ja ammattitaitoa tukemaan murteen käyttöä. Myös murteellisesti puhuvien juontajien täytyy rakentaa läheyyksensä sisältö edellä. Murteellisuudesta ei saa siis tulla itseisarvo.

Informantin mielestä aika voisi olla kypsä murreohjelmille, jotka nostattaisivat murteiden arvoa ja kauneutta. Lomakekyselyyn vastaajat ohjaisivat vahvaa paikallista murretta puhuvat juontajat alueradioon, ellei kyseessä ole murteen käytöstään tunnettu julkisuuden henkilö kuten Hanna Pakarinen, joka toimittaa sisältöä radiokanavalle omaan persoonallisuuteensa ja paikallisuuteensa nojaten. Persoonallinen radioääni toimii tunteiden tulkkina, saaden kuuntelijan nauramaan tai itkemään (Kujala ym. 1999, 251). Ei ole yhdentekevää kuinka kollega siellä radiossa puhuu ja miten.

Palvelujen kohdentamista on pohdittu jo aiemmilla vuosikymmenillä radionkin kohdalla siitä näkökulmasta, että tehdäänkö radiosisältöjä tulevaisuudessa laajasti koko potentiaaliselle yleisölle vai hakeutuvatko radiorytykset palvelemaan kultaisen keskitien kuun-

telijoita, jolloin tilaa jää muille radiotoimijoille tavoitella näitä pienempiä kohderyhmiä. *Radiotyön perusteet* –teoksen mukaan radio sisältää mahdollisuuksia, joiden toteutuminen riippuu kolmesta asiasta: ”tekijöidensä arvoista, tavoitteista, ihanteista.” Kirjassa kuvataan nykyajan radiotyöntekijän yleisölähtöistä, suorastaan asiakaspalvelullista tehtävää ja esitetään ajatuksia, joiden mukaan juuri tällä aikakaudella radiossa voidaan ”kokeilla välineensä lukuisia mahdollisuuksia ja omia ulottuvuuksiaan, rikkoa rajoja ja olla siten luova ihminen ja radiopersoona.” (Kujala ym. 1999, 251.)

Aika näyttää mihin suuntaan tilanne kehittyy, että nähdäänkö vaikka Yleisradiolla paikallisradioiden ohella niin sanottuja ”kotiseuradioita”, joissa kukin juontaja saisi vapaasti puhua oman alueensa murretta. Tutkimuksesta selvinneiden tulosten ja niistä tekemiäni havaintojen perusteella tein päätelmän, jonka mukaan nyt olisi otollinen aika uudelle 2010-luvun ”Pertti Salovaaralle”, murteellaan ylpeästi puhuvalle juontajalle, joka valloittaisi koko kansan sydämet. Uuden ”murrehirmun” juontajan pitäisi välttää sortumista murteella puhuvan juontajan sudenkuoppiin, jottei hän luisuisi vain koomiseksi hahmoksi, ellei huumori juuri olisi se myyntivaltti ja *brändi*, jolla juontaja tuotaisiin kansan eteen.

Optimaalisin tilanne olisi sellainen, jossa radion vaivaton kuuntelukokemus säilyy ja kuuntelijan korvia ei ala särkemään liian vieraalta tuntuvan puheen rytmityksen tai murre sanojen vuoksi, jolloin se kaikista kamalin tapahtuisi – kuuntelija vaihtaisi kanavaa tai laittaisi radion kokonaan kiinni.

Lähteet

Finnlectura, Prosodiset piirteet

<http://www.finnlectura.fi/verkko/esittely/sivu17.htm> (luettu 10.6.2015)

Eysenck, Michael & Keane, Mark T. Cognitive Psychology: A Student's Handbook 2005

Fairclough, Norman 1995: Miten media puhuu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, toinen painos 2002

Haapamäki-Niemi, Heljä & Julin, Anita & Kauppinen, Anneli & Koskela, Lasse & Mikko-la, Anne-Maria & Nuolijärvi, Pirkko & Valkonen, Kaija 2006: Äidinkieli ja kirjallisuus. Helsinki: WSOY / Sanoma Pro

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hoikkala, Tommi 1989: Kieli, kertomus, kulttuuri. Helsinki: Painokaari Oy

Kotus, Kotimaisten kielten keskus 2015a: Murteet ja Suomen murteet

http://www.kotus.fi/kielitieto/murteet/suomen_murteet (luettu 8.6.2015)

Kotus, Kotimaisten kielten keskus Suomi 2015b: Kirjoitetun suomen kielen aikakaudet

<http://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomi> (luettu 3.5.2015)

Kujala, Tapio & Lahti, Jari & Tamminen, Heikki 1998: Radiotyön perusteet. Tampere: Tammer-Paino Oy, toinen painos 1999

Liikenne- ja viestintäministeriön selvitys: Ääniradion tulevaisuus – onko se radio?

Kemppainen, Pentti 22.11.2007

http://www.lvm.fi/fileserver/LVM68_2007.pdf (luettu 9.11.2015)

Miettunen, Helge 1966: Radio- ja TV-opin perusteet. Helsinki: Oy Weilin + Göös Ab

MTV.fi - STT, Miksi stadin slangi ärsyttää muualla? 6.8.2013

<http://www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/miksi-stadin-slangi-arsyttaa-muualla/2024206> (luettu 7.11.2015)

Radionova.fi, Kouluvuodet syövät suomalaisten hienot murteet 8.1.2015

<http://www.radionova.fi/ajankohtaista/uutiset/Kouluvuodet-syovat-suomalaisten-hienot-murteet--33044.html> (luettu 9.11.2015)

Saarenheimo, Eero 1995: Rakas vanha radio. Helsinki: Painatuskeskus Oy

Saksala, Elina 2012: Ammattina juontaja. Keuruu: Like.

Salokangas, Raimo 1996: Yleisradion historiikki, nide 2. Aikansa Oloinen – Yleisradion historia 1926 – 1996. Helsinki: Yleisradio

Savolainen, Erkki 1998: Suomen murteet

<http://sokl.uef.fi/aineistot/aidinkieli/murteet/> (luettu 18.5.2015)

Turun yliopisto, Suhonen, Taru: Murteella on merkitystä 1.9.2011
<http://www.utu.fi/fi/Ajankohtaista/Uutiset/arkisto/murteella-on-merkitysta.html>
(luettu 9.11.2015)

Yle Elävä Arkisto, Perälä, Reijo 5.11.2012
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/11/05/ylen-ohjelmaneuvostot-vartioivat-innolla-tasapuolisuutta> (luettu 14.5.2015)

Yle Perämeri, Rantamartti, Tiina: Murre istuu lujassa pohjoisen tytössä, 16.7.2015
http://yle.fi/uutiset/murre_istuu_lujassa_pohjoisen_tytossa/8161444 (luettu 9.11.2015)

Yle Uutiset, Riina Kasurinen & Simo Kurki & Juho Liukkonen 16.7.2015
http://yle.fi/uutiset/uskallatko_puhua_murretta__savonnii_viantaminen_laimenoo_tyhmyyven_pelossa/8160733 (luettu 9.11.2015)

Yle Vastaa, Mattila, Saira: Murteet ovat kielen rikkaus 17.9.2015
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/17/yle-vastaa-murteet-ovat-kielen-rikkaus> (luettu 5.11.2015)

Tutkimusaineisto

Lomakekysely: Murteet Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla 7.6.2015, liite 1

Tutkimushaastattelu, Kauppinen, Veli 3.6.2015, liite 2

Liite 1: Tutkimuskysely

7.6.2015



Murteet Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla

Tämä kysely on toteutettu osana medianomitutkimuksen opinnäytetyötä. Tutkimusaiheena on Suomen murteet Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla. Maakuntaradioissa työskentelevät on myös kutsuttu vastaamaan kyselyyn, jotta saadaan vertailupohjaa heidän kokemuksiansa kautta.

Kyselyn alussa pyydetään yleisiä taustatietoja, joiden avulla vastaajat jaotellaan anonyymeihin ryhmiin. Kyselyn täyttämiseen kuluu aikaa alle 5 minuuttia. Vastaathan kysymyksiin ennen 12.6. Kiitos ajastasi!

***Pakollinen**

Oletko..? *

Nainen

Mies

Muu:

Mihin ikäryhmään kuulut? *

18-25 -vuotiaat

26-35 -vuotiaat

36-45 -vuotiaat

46-55 -vuotiaat

56-68 -vuotiaat

Muu:

Kuinka monta vuotta olet työskennellyt ammatissasi Yleisradiossa? *

Jos olet jo eläköitynyt, vastaa kuinka monta vuotta olit Yleisradiossa töissä ennen eläkkeelle jäämistäsi.

- 0-1 vuotta
- 2-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-15 vuotta
- 16-20 vuotta
- 21-30 vuotta
- 31-40 vuotta
- Muu:

Millä radiokanavalla työskentelet pääasiallisesti? *

- Yle Puhe
- Yle Radio 1
- Yle Radio Suomi
- YleX
- Muu:

Työskenteletkö pääasiallisesti..? *

- Juontajana
- Juontaja-tuottajana
- Juontaja-toimittajana

Mihin Suomen murrealueeseen koet nykyisen puheenpartesi sijoittuvan? *

Suomen murteet jaetaan länsi- ja itämurteisiin ja 7 murrealueeseen. Lisäksi omaksi alueekseen voidaan erottaa pääkaupunkiseudun puhekieli.

- Peräpohjola
- Lounaismurteet
- Hämmäläismurteet
- Pääkaupunkiseutu
- Savolaismurteet
- Kaakkoismurteet
- Keski- ja pohjoispohjalainen murre
- Eteläpohjalainen murre

Käytätkö puhetyössäsi eri murretta kuin siviilissä puhetyön ulkopuolella? *

- Kyllä, muutan puhetyyliäni tietoisesti
- Kyllä, mutta en muuta puhetyyliäni tietoisesti
- En, puhun samalla tavalla kuin siviilissä
- Muu:

Kun aloitit työssäsi, ohjeistettiin sinua muuttamaan puhetyyliäsi kanavan profiiliin sopivammaksi? *

- Kyllä, tuottajan toimesta
- Kyllä, kollegoiden toimesta
- Ei
- Muu:

Jos vastasit KYLLÄ edelliseen kohtaan, kerro miltä ohjeistus sinusta tuntui? *

Jos vastasit edelliseen kohtaan Ei, valitse alhaalta kohta "Kysymys ei koske minua". Muu-kohdassa voit antaa lisätietoja.

- Positiiviselta
- Neutraalilta
- Negatiiviselta
- Kysymys ei koske minua
- Muu:

Jos valtakunnalliselle radiokanavallesi tulisi töihin vahvasti omaa paikallista murretta lähetyksissä puhuva juontaja, miltä se sinusta tuntuisi? *

- Neutraalilta
- Positiiviselta
- Negatiiviselta
- Muu:

Kuuluuko Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla mielestäsi tarpeeksi Suomen eri murteet?

Tutkimuksessa keskitytään juontajien puheeseen, ei esimerkiksi haastateltavien puhetyyleihin.

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa
- Muu:

Kuinka tärkeänä pidät eri murteiden kuulumisen Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla? *

1 2 3 4 5

Ei kovin tärkeää Erittäin tärkeää

Kerro lyhyesti mitä kokemuksia/näkemyksiä sinulla on murteellisesti puhuvista juontajista Yleisradion valtakunnallisilla radiokanavilla? *

Sana on vapaa ja kaikki vastaukset käsitellään nimettömästi.

Lähetä

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

100 %. Sait sen valmiiksi.

Veli Kauppisen haastattelu

3.6.2015

Mää oon semmonen itseoppinut lahjakkuus, eli mä olen aikoinaan joskus 90-luvun alkuvuosina ku mä oon ollu semmonen peruskoululainen ni kävelly mun kaverin kanssa Raahen paikallisradioon Radio Pookin toimitukseen, ja menny jutteleen johtajan kanssa että ku heillä ei oo mitään nuoriso-ohjelmaa niin semmosta pitäs sitten alkaa jonku tehä ja mehän oltas erinomaset siihen ja vähän meijän järkytykseksi sano että "Noh alkakaas nyt sitten tehä!" ja sitten meijän yhtäkkiä piti ruveta tekemään sitä ohjelmaa. Se oli niinkun semmonen ensimmäinen juttu, mitä mä ikinä tein radioon. Mää en muista, se ei muistaakseni kovin montaa viikkoa sitten pyörinyt kun ne huomaa, että täähän on ihan hulluutta pitää näitä tyypejä täällä ja..

Missä kaupungissa se oli?

Raahessa. Ja sitten tuota.. Seuraava olikin silleen, että tuota mä tein jotaki toistaki ohjelmaa muistaakseni sit sinne samaiseen Radio Pookiin, se oli niinku enempi semmosta vaihtoehtomusayritelmää, sit niinku pari vuotta myöhemmin taas toisen kaverin kans, mut sit – joka on muuten nykyään Ylellä töissä, hehe – Markus Liimatainen. Ja tota niin niin, mut sitten mä niinku lähin opiskelee, sit mulla tuli niinku sellanen että tavallaan.. vähän niinku työt ja kaikki oli siinä vaiheessa silleen ja koulu loppu, peruskoulu siis ja eikä ollu mitään töitä ja jotain ihmeellistä, ni piti sitten äkkiä hakea jonnekin.

Mää hain kansanopistoon viestintälinjalle ja menin Haapaveden opistolle, vuoden kestävä semmonen juttu siellä oli ja sitten me pyöritettiin sitä niitten paikallisradiota. Ja sitten siitä jotenki sitten.. mutta siitä meni jo tosi monta vuotta taas ku mä olin jo muuttanu Helsinkiin ja sit mä olin silleen että ei jumalauta, nyt saa nämä siivoushommat ja kaikki puhelinvaihteena olemiset riittää ja siinä vaiheessa ku mä jouduin muuttomieheksi jonneki pariin otteeseen, niin mä päätin että nää pätkätyöt saa loppua ja mä lähin opiskelemaan ja taas mä löysin itteni jostain viestintälinjalta AmiEdusta ja sit mä tulin työharjotteluun Yleisradioon ja sitten niinku alko tää.. 2001. Mää jäin suoraan sitten siitä harjottelusta Radio Mafiaan töihin.

Ja kuinka monta vuotta olet nyt sitten tehnyt radioon töitä?

Nyt siis radioon, radioon tein töitä oikeastaan 2001 viiva 2010 loppuun asti.

Eli semmonen reipas, yheksän kymmenen vuotta.

Niin, joo, jotain semmosta.

Ja näistä se Raahen homma oli se ainoa paikallisradio tavallaan?

Ööö niin Raahessa ja sitten Haapavedellä toki myös, mutta en missään joo, et sit sit oli suoraan joo..

Valtakunnalliselle kanavalle?

Niin, joo. Mikä oli mulla vähän sieltä teini-ästä se, että noh Radio Mafiaahan sitä kuunneltiin ja sehän niinku oli semmonen, että no tuollahan ois mullekin varmaan sijaa, hehehe.

Miten koit sitten, kun tulit valtakunnalliselle kanavalle töihin, niin ohjeistettiin sinua jollain tavalla puhetyylin suhteen?

En, en muista että ois niinko ikinä niinko puututtu siihen mitä mää.. semmoset kaikki ”niinku” ja tämmöset kitkettiin hyvin nopeesti, mutta niissäki mää muistan että mää olin enempi niinko kattonu ku muut, jotku niinko aamujuontajat ja tämmöset jotka on siinä niinku enempi siinä jotenki valokiilassa, joista niinku oletetaan että tulee semmosia staroja ja niitä ihmiset kuuntelee oikeesti, niin niitä sitten koulittiin tosi kovalla kädellä ja ku mää olin.. pyörin siinä vähän semmosena niin ko avustavana mää tein jotain pikku ... en nyt koskaan mitään katugalluppeja, sen mää muistan ku jotku teki niitäki, niinku silleen itku silmässä. Et mää sit jotenki heti onnistuin markkinoimaan itteni, että mää oon semmonen niinku musajätkä, että mun kannattaa varmaan jotain bändihaastatteluja ja tämmösiä ja sit mää tein niitä ja sitten niinku avustin parhaani mukaan vaikkapa aamuohjelmassa ja siinä näin niinku silleen että miten niitä koulittiin. Ja se oli aika kova se, just se ”niinku” sanasta luopuminen ja kaikki tämmöset. Että lähetyksessä sää et sano tuota sanaa enää ikinä ja se oli niinku hirveetä kattoo mutta siinä samalla myös ite, että okei, että jätämpä sitten itekin suosiolla jotenki...

Kuka oli semmonen juontajaesikuva valtakunnallisilta radiokanavilta itsellesi?

Voi niitä oli hirveen monta, mutta tota.. no oli se, se, niitä oli kyllä tosi paljon. Siis ja tosi paljon eril.. se oli se Radio Mafian rikkaus tavallaan, että ku siellä oli niin monta eri niinku tyyppiä ja siellä oli niin paljon niitä ohjelmia ni siellä niinku melkeen mää voisin valita minkä tahansa tavallaan viikonpäivän ja kattoo niinku sen päivän ohjelmatiedot ja sieltä löytys niinko joka, joka niinko tunnille joku sellanen tyyppi joka on jollain tavalla vaikuttanu. Mutta varmaan sit semmoset niinku kenen ohjelmia mää nyt eniten kuunte-
lin oli varmaan just joku Leena Lehtinen, ja Ilkka Mattila, jotka niinku tämmösiä vaihto-
ehto-ohjelmia, niitä mää sit eniten seurasin.

Ja oliko heidän joukossaan sitten eri Suomen murrealueilta ketään, Mafialta, jotka olisi jäänyt mieleen?

Oli, siellähän oli paljon.. toki niinku joo, Pertti Salovaara oli niinku semmonen joka niinku oli semmonen niin iso tyyppi ni Raahessa, raahelaisena ni se oli iso juttu raahelaisille, että siellä on Tero Liete ja Pertti Salovaara, meidän kaupungin pojat. Ja Tero Lieteen puheesta ei millään tavalla pystynyt päättelee, että mistä päin hän on kotosin. Se oli niinkun, se oli tullut tavallaan niin niinku omana ittenään, semmosena niinku omana yhden miehen, jotenki ilman mitään tukiverkosta ja semmosta sieltä Raahesta tänne Helsinkiin ja päässyt tekemään ni se oli kyllä heti niin ku karsinu sen ”Minä en tuolla mitään murreta..”, ja varmaan se ois ollu vähän erilaistakin 80-luvulla. Mutta sitten ku Salovaara meni sinne, joskus 90-luvun, ennen puolen välin, puolta väliä niin, niin, niin sittenhän sehän veti sitä omaa murreta. Ja se oli kyllä kans semmonen iso juttu, että ai ainiin tolleenki kyllä voi tavallaan tehdä. Muuten mää en kyllä välttämättä muista, että oisko siellä ollu mitään hirveesti murteen väentäjiä.

Ja ite puhut siviilissä tätä Raahen taustaista murreta?

Joo, vaikka on se kyllä vähän kärsinyt tässä Helsingissä olon aikana.

Ja silloin alkuaikoina, teitkö tietoisien valinnan, et miten puhut radiossa, käytätkö murreta vai et?

Joo, mutta alotin sen silleen vähän niinko vää... Alotin silleen, että ku mää rupesin tekemään semmosta tosi varhaisaamun ohjelmaa, joka oli ennen varsinaista Radio Mafian aamuohjelmaa, eli tämmönen Aamupala.. Ei ollu mun keksimä nimi, sitä oli tehty jo eri tekijöiden toimesta jo aikasemmin, niin ku mää rupesin sitä tunnin pläjäystä, kello

kuudesta seitemmään miten hullua tehdä semmosta ohjelmaa, nykypäivänä ei menis läpi millään, niin tuotaa, niin ku mä rupesin sitä niin ne ensimmäiset lähetykset nii mä kyllä puhuin ihan niinku omaa murrettani ja olin niin oma itteni ja mä sain.. mä muistan ku mä sain niillä ensimmäisinä päivinä heti palautetta, että no ompas kiva kun on tommonen rempseä, murretta puhuva, jotenki näin, kai ne jotenki aatteli, et se on se Salovaara-juttu. Mutta sitten ku mä kuuntelin kasetilta niitä omia lähetyksiä niin mä tajusin heti sen, että ei jumalauta tämä ei vaan toimi, että siinä on liikaa sitä Salovaaraa, ja se niinku tavallaan, että mä nyt niinku johan sillä murteella vähän itteeni niinku väärään suuntaan.

Ja sen jälkeen, miten muutit murteesi?

No sit mä vaan niinku rupesin puhumaan niinku semmosta, enempi semmosta.. ehkä sitten tuli myös tarkemmin semmonen, että miten mä puhun tälleen jos joku laittaa nauhurin päälle jossain viereisessä huoneessa ni, kyllä mä alan puhua semmosta tu.. tai semmosta radiopuheen kaltasta enemmän ku sitä mitä mä sitten normaalisti puhun.

Eli yleiskielisempää?

Yleiskielisempää huomattavasti joo, että oon siitä niinkun.. Siinä on häivähdys sitä murretta edelleen mukana, koska kyllä mä haluan sen niinkun, että jollain, että esmes mä sanon aina että "mä", ja mä kirjoitan sähköposteihin että mä, mä en vois.. Mua on joskus haastateltu johonki lehteen ja siinä lehtijutussa toimittaja on päättänyt, että minä puhun "mä"-muodossa ja se oli melkeen semmonen asia että mulla teki mieli niinku sanoa siitä sille toimittajalle, että tää.. tää on aivan perseestä! Että minä en ikinä sano noin.

Tuliko siitä ikinä sitten negatiivista palautetta, kun alkuaikoina puhuit kuin Salovaara?

Ei, ei kukaan ei sanonu ei siellä Mafiassa, Mafian toimituksessa eikä sitten niinku myöskään, mulle tuli pelkästään semmosta niinku jotenki, että "Kiva pohjalaispoika" joku niinku tämmöstä. Että niinku porukka oli silleen aika mielissään, mutta ehkä siinä oli myös se, että mä tajusin myös sen että jos mä, ku mulla oli kuitenkin tähtäimenä se, että mä alan tehdä jotain musan erikoisohjelmaa ni emmää siellä halua mitään mur-

retta vääntää. Ja sitten jos niinku tavallaan, että ku sinne tulee ihmisiä haastatteluun ni en määh halua niinku jotenki.. tai jotenki niinku tajus sen, että se murre itsessään vie siitä, vie vähän liikaa siitä niinku huomiota. Et määh halusin kuitenkin et siihen musiikkiin niihin niinku tavallaan biisien tarinoihin ja niihin kaikkiin kiinnitetään huomiota. Ei siihen että se tyyppi vääntää sitä Pohjois-Pohjanmaan murretta.

Koitko, että siihen sinun tiettyyn murteeseen liitettiin jonkinlaisia adjektiiveja? Että millä adjektiiveilla esimerkiksi kuvailisit omaa murrettasi?

Emmä tiä, mulle se oli yllätys että se niinku koettiin niin semmosena, jotenki se oli semmonen niinku ”rempseä”, muistaakseni se oli sana jota joku olis käyttäny jossain niinkun sähköpostipalautteessa, toki silloin jo niitä saatiin. Mutta emmää tiä. Miltähän se itestä mahtaa tuntua kun sitä kuuntelee? Se on, se tulee vähän sellanen tyh.. Emmää tiä. Siihenhän liittyy myöskin se, että ku määh oon joutunu opetteleen ja edelleen se tuntuu kamalalta kuulla sitä omaa ääntä, joka ikinen haastattelu, jonka purkaa niin se oman äänen kuuleminen on yhtä kamalaa. Mutta, mutta siihen liittyy myöskin se että ku määh puhun enempi sitä murretta niin siihen tulee myös sellanen tota nasaalimpi, se on niinku enempi semmosta nenän kautta puhuttua kun sitten taas jos määh puhun radiossa semmosta yleiskieltä ni sitten helposti mulla on paljon matalampi se ääni, enkä määh mitenkään pyri silloin puhumaan matalampaa, mutta se muuttuu se mistä se tavallaan.. koska helposti se semmonen (puhuu nasaalisti korkeammalta) Oululaane tapa niinkö puhua on vähän semmonen tämmönen näin hahahah.

Koitko helppona sitten sen tavallaan identiteetin kannalta, että sulla oli selkeästi erilainen puhetapa työssä ja sitten siviilissä?

Ehottomasti joo, kyllä se oli myös niin kun sitten, että kun aluksi mua vaan harm.. niinku aluksi se oli tää niinku tärkeintä päästä äkkiä siitä murteesta pois, jotta kukaan ei vaan vahingossakaan saa päähänsä, että tuolla nyt joku tyyppi vähän niinku samoilla eväillä kun Salovaara yrittää niinku saada sitä samaa kuulijakuntaa mahdollisesti, ja että mikä tommonen niinku, tavallaan semmonen, jotenki semmonen Salovaaran varjo, se mulla oli vähän niin ku pelkona, että ei jumalauta mun on muutettava nyt tätä jotta määh en leimaudu liikaa siihen yhteen tyyppiin, joka oli ollu niin järkyttävän iso siinä koko niinku suomalaisella tavallaan radiokentällä, niin tuota.. mutta sitten myöskin tajus niinku aika nopeesti sen, että ainiin että nythän kun määh teen niin ku selkeen pesäeron siihen että.. toki ihmiset sitten niinku aika pian huomaa sen, että ihmiset alko tunnistaa mun

ääntä jossain niin ku kaupan jonossa tai jotain semmosta ja jotkut sitten jossai festareilla tai baarissa saatto tullaki että ”No kyllä on tuttu ääni”, ja tälleen niin niin sitten niinku tavallaan se oli jotenki mulle helpotus, että niin no ääni on tuttu mutta mää voin nyt olla sitten jotenki erilainen tyyppi ja mää tavallaan niin ku tajusin, että se on toisenlainen tyyppi siellä radiossa. Niin se oli tavallaan helpompi myöskin omaksua se semmonen rooli, koska mun mielestä se on hyvin tärkeä, että sulla on joku tietty rooli kuitenkin siellä. Koska jos sää oot ihan omana ittenäs koko ajan ni sit mun mielestä se käy liian raskaaks. En, en tiä miksi.

Ja sit, vielä kiinnostaa se jotenkin, muut ihmiset ja muut. Miten näet itse sitten kun Radio Mafiasta siirryttiin YleXään ja on tullu, miten näit siellä murretilanteen? Että kuuluko siellä jonkin tietyn alueen murre?

No sitten, joo! Joo, itse asiassa mikshän mulla onki semmonen olo, ehkä se johtuu siitä että koska silloin ku mää menin sinne Mafiaan ni siellähän oli jo käynnissä se semmonen että, ku se alotti toimintansa jo yheksänkymmentä ni siinähän se oli toiminu jo siinä vaiheessa yli kymmenen vuotta. Sillonhan niinku, sehän ei se kanava sitten ku minä sinne menin ni kestäny ku puolitoista vuotta, hah, ku se jo kuoli omaan mahdottomuuteensa ja tuli tämä YleX. Joka oli aikapaljon jo siihen aikaan kun mää menin sinne Mafialle niin Mafia oli jo aikalailla samanlainen ku mitä YleX oli sitten alussa. Eli ku mää olin siellä töissä niin, mulle ei tavallaan tapahtunut minkäänlaista muutosta paitsi että se ohjelma mitä mää tein muuttu ja mun piti opetella sanomaan eri radiokanavan nimi. Mutta että sitten ku ihmiset kauhisteli että kun Radio Mafia lopetettiin ”Voi jumalauta, että nyt ei oo enää niin ku missään mitään järkeä ja saatanan YleX tulee ja pilaa tämän koko homman”, ni mää en niin ku nähny sitä niin traagisena tai radikaalina sitä muutosta. Mulle se, mää jatkoin sitä niinku samaa hommaa mutta, se muutos siinä tapahtu toki, että sitten pääsi eri ihmiset niinku tavallaan vähän parempiin hommiin kun Mafian myötä siivottiin aikalailla sitä vanhaa toimittajakuntaa, jotka oli siihen asti jo tehny 10 vuotta, jotkut jopa niinku samaa ohjelmaa niin se tuntu niinku aika luontevaltaki, että no niille tuli sitten Yle Q, joka ei sitten valitettavasti kestänyt mutta, se ois hieno kanava varmasti edelleen, mut tuota..

Siellä Äxällä sitten nää nuoremmat tyypit, mun jälkeenkä tulleet tyypit pääsi sitten ääneen ja siellä oli kyllä tosi paljon murteita ja oli just tosi paljon sitä koska käsittääkseni sekä Radio Mafiassa että YleXällä on aina ollu hyvin vahvana tää tämmönen Pohjois-Pohjanmaa, sieltä niin ku jostain Kemistä ja kai se johtuu siitä Tornion, jonkun tuota viestintä-alan laitoksen, jotenki tuota mahdista. Sinne on löytänyt tosi paljon ihmisiä,

jotka on sitten jotenki päätynyt.. mut sitä murretta tosi paljon. Ja sitten toki niinku alko olla vähän semmosta Tampere-meininkiä ja.. muistan ku siellä alko, Sataprossaa tais olla sen räppiohjelman nimi, mut sitä veti niinku ihan nää semmoset Petri Nygårdin ystävät ja se oli semmosta niinko kunnon Tampere meininkiä. Kyllä niitä murteita alko siinä Äxän alkuvaiheessa kuulua ja mun mielestä se niin ku leimattiin jotenki se koko kanava, että ”Siellä ne sitä murretta vääntää”.

Koitko, että se oli tietoinen valinta sieltä tuottajilta, että haetaan koko Suomen kattavia murteita? Vai vahingossa?

Varmaan joo, koska kuitenkin Radio Mafiassa oli enemmän sitä semmosta, siellähän sitten luotettiin semmoseen.. Se Salovaarahan oli niinku todella poikkeuksellinen siinä, että se puhu sitä omaa murretta, ei kukaan niinku tavallaan ku ajateltiin sitä, että pääsee niinku radiotoimittajaksi ja pääsee tekemään sitä hommaa, niin se on niin arvokas työ, ettei siinä aleta mitään murteita puhua vaan silloin puhutaan niinku, ei se nyt ihan ollut sitä 50-luvun semmosta niin ku radio kuuluttaja kuuluttaa virallisia asioita virallisella äänellä, saatto olla niin ku rento ja näin, että kyllä kaikki puhu semmosta yleis-suomea kuitenkin, koska ne puhu radiossa.

Että niinku se, että tavallaan saatettiin yhtäkkiä puhua omaa murretta ni kyllä se selkeesti oli semmonen vapautuminen siitä että, ah, tää on niin ku uus kanava ja me niinku saadaan luoda vähän semmosia omia.. ja me saadaan puhuaki vähän niin ku miten.. ja mun mielestä silloin siellä puhuttiin myös hyvin paljon kiroilusta ja tämmöses-tä, et se niinku tavallaan sitä kautta näky, että kun ihmiset rentoutu jopa liikaa, että ne ei niin ku yhtää enää ees ajatellu puhuvansa radiossa välttämättä vaan sönkkäs sitä omaa murrettaan ja heitti alatyylisiä läppää.

Minkälainen tää oli sitten tää yleiskieli, mitä puhuttiin silloin ennen sitä Maf.. tai Mafian ja Äxän taitteessa? Oliko sillä vaikutteita jostain tietystä isosta murre-ryhmästä kenties?

Varmasti niinku sellanen pääkaupunkiseutulainen, joo jotenki semmonen. Se oli kuitenkin semmosta niin ku rentoa, semmosta niin ku 80-luvun rentoa, että ei nyt kuitenkaan ihan liikaa niin.. intouduttu, mutta varmasti siis jotenki mää voisinkin nähdä että semmosen että jos ajattelee vaikka että mitä ikäpolvee ne oli jotka oli siellä Radio Mafiassa alusta asti niin, näille ihmisille joku tämmönen punk ja uusi aalto oli isoja juttuja ja ne oli

selkeesti, kuitenkin vaikka niitä bändejä tuli ympäri Suomen, ni selkeesti semmonen pääkaupunkiseutulainen ilmiö ja tavallaan se, et sitä niinku oli sitten jossain elokuvissa ja tämmösissä niin sit se vaikutti sillä tavalla, että niin ku puhuttiin semmosta aika.. niin no ei ainakaan mittään niin ku Oulun murretta. Vaan.. tai Oulun murteen sekaista yleis-kieltä vaan kyllä se oli selkeesti sellasta pääkaupunkiseutulaista, että se "sä" ja "mä" oli ihan yleisin.

Muistatko sitten sun omat kaverit, oli ne sitten sieltä Raahesta tai Oulun seudulta tai stadista, miten he reagoi kun tuli tämmönen iso hahmo kuin Pertti Salovaara puhuu murretta?

No se oli tosi hienoa.

Se oli enemmän hienoa eikä äärgh?

Se oli tosi hieno, kyllä siellä siis muutamat piti sitä todella ärsyttävänä ja ne niinku ne, et se puhu jotenki niin liioteltua, jopa, murretta. Ja kyllähän me niinku vitsailtiin sillä "Voe mahoton paekka", ja niin ku tämmösillä asioilla, mutta et oli se jätkä niin ku enemmän semmonen vitsi.. mutta salaa siihen sekottu myös semmosta ihailua, että vau no se ainakin kehtaa tehdä jotain tommosta mitä mä en välttämättä ite kehtais, mutta tuota.. Sen mä muistan miten jotkut ystävät, semmoset jotka sittemmin tavallaan on ehkä sitten, että niitä näkee tosi harvoin ja muuta, mutta sen mä muistan ku mä kuulin sitten kun mä tulin joululomalla vaikka käymään Raahessa tai kesälomalla niin silloin ku mä olin vasta alottanu siellä Mafialla ja mä olin tavallaan tehnyt sen päätöksen että mä en puhu sitä Raahen murretta, niin ne oli ehkä kuullu ne mun ensimmäiset lähetykset koska nekin ootti yhtä innokkaana ku minäkin ja että "Mitähän helevettiä tästä tullee?", niin tuota, niin niin, mä muistan että siellä oli niin ku muutama tyyppi jotka silleen kuittaili niin ku siinä vuosien saatossa, että sinäki se oot ruvennu puhumaan sitä semmosta.. niin ko erilain, että et enää puhu murretta. Ja mä muistan, että seki oli semmonen että ku sitä pikkuhiljaa itekin totutteli siihen asiaan niin sitten oli silleen, että no niin, no näin se nyt on. Ja sit mä saatoin varmaan selittää tän saman asian että, "Muistathan tämän Salovaaran ja ethän halua, että minä olen kuin hän?", ja näin poispäin.

Miten sitten koit, kun itse teit sen päätöksen että haluat pitää tavallaan työminän ja sitten siviiliminän murrepuheessa erinä, niin miten koet sitten muille juontajil-

le, onko sulla tullut semmosta filosofista näkemystä, että miten ohjastaisit heitä jos he painiskelevat tämän asian kanssa?

Emmää, tiedä emmää tiedä.

Vai onko murre niin henkilökohtainen asia, että se riippuu vähän siitä itestään?

On se mun mielestä ja jos se on jollekin niin tärkeä ettei siitä halua luopua, niinku tavallaan sen, siitä syystä että nyt, nyt ollaan jossain radiossa tai televisiossa puhumassa, niin sitten antaa mennä vaan. Et ei niin ku, eihän se, kyllähän Suomessa ollaan jo totuttu niin ku kuulemaan näitä kaikkia murteita ja ollaan totuttu myöskin näkemään televisiossa ja radiossa eri murteita puhuvia ihmisiä. En mä usko, että se enää on niin iso juttu. Toisaalta musta myös vähän tuntuu, että ei kauheesti välttämättä ihmiset halua sit taas tuoda sitä murretta esille, että se on myös taas tavallaan helpompaa sitten puhua semmosta yleiskieltä ja niin, en tiiä.

Miten sitten tulevaisuuden näet? Että tuleeko kanavat yhä entistä yleiskielisemmiksi vai tuleeko sieltä jossain vaiheessa jokaiselta murrealueelta pakkoedustus, että tälläkin kanavalla on pakko olla Porista ja Savosta ja Kuopiosta tyyppejä puhumassa?

Niin, en tiiä. Ois hauskaa kyllä jos tietäs niinku noista tommosista. Ainaki mitä mä aina kuuntelen tuolla tota Pohjois-Pohjanmaalla ollessani, niin mun on pakko kuunnella jossain vaiheessa Radio Pookia, koska se on vaan äärettömän humoristista kuulla niiden ihmisten puhuvan sitä niin paksua murretta, mikä itelle on jo vähän silleen että ei enää osaa edes leikillään matkia sitä niin paksusti kuin mitä se todellisuudessa on. Niin niin tuota, että mitenköhän tuolla paikallisradioissa mahtaako siellä olla, että puhutaanko Turussa sitten, Turun paikallisradiossa väännetäänkö siellä Turun murretta ja näin.

Mites valtakunnallisilla näät tulevaisuujuen?

Mutta valtakunnallisilla, ni, en tiijä..

Voisiko Yle Puheessa vetää joku savoksi ohjelmia?

Hmm, vois varmasti. Mut mä en kyllä tiä mitenhän tuohon mahettas suhtautua. Se vois olla, että aika ois taas kypsä tavallaan ku ei mun mielestä taas vähään aikaan oo semmosia niin ku murrehirmuja tavallaan syntynyt tai tullu niin ku tonne niin ku radioon tai telkkariin. En tiä, ehkä sen aika koittaa.

Mistä se johtuu, että koet humoristisena kuunnella sitä Raahen murretta?

No se on semmonen, varmaan se tulee jostakin kun se on tavallaan semmonen vanha vitsi mikä mulla oli jo sillon ku mä siellä ite asuin ni, kyllä mä sillonki puhuin enempi semmosta yleiskieltä kun sitä ihan niin ku hirrrrveeen tai niin ku paksuinta murretta. Ja se johtu ihan siitä että mä halusin jo tavallaan sillon erottautua siitä niin ku semmosesta äij.. semmosesta isäntä-meiningistä, mikä niin ku tavallaan.. et siellä oli semmoset tietyt jätkät jotka mua vaan otti niin paljon päähän, ja se niitten ylikorostettu Raahen murre, että mä jo päätin, että "Hyi helevetti, pitäkää jo..", ja sitten mä muistan, että me vaan niinku pelleiltiin sillä sitten siinä niinku mejän tavallaan kukkakeppiporukassa. Että jossain bändi, treenikämpällä sitten niinku esitettiin niitä isäntiä ja puhuttiin niin leviästi ja naurettiin niille, mutta se oli semmonen.

Että siellä selkeesti yhdistettiin se murre tiettyyn tyyppiin? Hahmoon?

Joo se oli semmonen, joo kyllä se oli jotenki vähän semmonen aggressiivisesti käyttäytyvä, nakkijono niin ku tämmönen, se edellinen asiakas joka niinku kääntyy ja vetäsee sua kuonoon ku sulla on pipo päässä tai jotain hahahah.

Miten siellä Raahessa sitten suhtauduttiin semmoseen pääkaupunkiseutulaiseen yleiskieleen? Nähtiinkö se enemmän positiivisessa tai negatiivisessa valossa?

No, mulla on isosisko ja isovelji ja ne mulle kerto kauhutarinoita tavallaan sillon ku mä olin ihan pikkulapsi, että kuinka niinku tavallaan saa heti turpaan, jos puhuu niinku semmosta hesalaisittain, niin noin ne varmaan sano. Ja sitten tavallaan mä en usko, että se oli enää nii voimakas siinä vaiheessa ku mä olin taas nuori. Enkä määkään puhunu semmosta, mä puhuin edelleen sitä murretta, mutta vaan vähän laimennettuna versiona. Mutta kyllä mä muistan, että siellä aina jos nuorison keskuudessa perjantai-iltana kadulla tuli jotain muuta murretta, niin kyllähän se pistettiin heti merkille. Ja ei se aina välttämättä ollu mitenkään positiivisessa mielessä.

Mikä itse on suosikki- ja inhokkimurteesi kaikista Suomen murteista?

Voi että, voi että. Kaikki murteet on kyllä enemmän tai vähemmän kärsinyt.. tai sitten niin, kärsinyt joko pienen inflaation tai sitten ne niin ko nousu jotenki semmosiksi humoristisiksi just jonku niinku Peteliuksen ja näitten sketsien takia. Mutta kyllä mun mielestä joku Turun murren on aina äärimmäisen koomista, ja se että niinku asiat ilmastaan sillä murteella ihan tosissaan niin, se on mun mielestä aina vaan jotenki käsittämätöntä haahahaha. Käsittämätöntä ku se vaan naurattaa ja tota, jaa mää en nykyään nää niinkään sitten siinä Oulun murteessa koomisia piirteitä, musta se on ihan jotenki tosi kaunista ja mää kuulen siellä semmosia ihania sanoja, että aii mää en ikinä muista että kompiaisia on karkkeja ja jottai tommosia sanoja.. Ja mitenkähän sitten..

Mitä murretta on vaikein itse ymmärtää?

No sitä varmaan semmosta Porin murretta. Myöskin se Lapin, mää en niin ku tajua että missä se menee niin ku Lapin eri.. tavallaan missä puhutaan mitäki ja missä se h on niin ku kaikista eniten ja mää en ikinä hahmota sitä mihin kohtaan se h pitäs laittaa, että mulla se on heti semmosta nunnukanunnukalilai-kieltä, mutta tota, sekin on hirveen kaunista ja semmosta, en tiä. Turku on koomisin, ja se Pori on ehkä pikkasen jopa semmosta rumaa, mutta sitten ku sitä puhuu joku vaikka Mika Rättö, Arto Nybergin ohjelmassa joku vuos sitten ni kyllähän mää katoisin sen monta kertaa koska se oli niin käsittämättömän hienoa yhtäkkiä kun sitä puhu oikea ihminen tavallaan. Mutta kyllä mää silleen diggailen noista murteista, musta ne silleen rikastuttaa aina.

Pitäskö niitä sitten tuoda enemmän jotenkin esille, kun sanoit että nyt on sellanen inflaatio ettei missään oikein kuule? Ei ole tarvetta murreagendalle?

No miksipä ei, vois vaikka ollakin. On se aina jotenkin piristävää.. En mää niin ku mitenkään oletta että radiotoimittaja tai vaikka televisiossa puhuva toimittaja puhus murretta, mutta se on musta aina ihanaa, kun vaikka haastateltavat sitten puhuu rohkeasti sitä omaa murretta tai ne jotenki on siinä silleen, joo. Mut kyllä mun mielestä tavallaan sellanen murteiden nostaminen siihen ettei sitä nähtäs sellasena koomisena asiana pelkästään ja se ei oo semmonen naureskelun aihe niin se, sille pitäis jotain tehdä mutta en en kyllä keksi mitä se vois olla. Ja miten se saatas, ja miten sieltä saatas se kauneus sieltä semmonen, että mistä ne sanat tulee, se vois olla äärettömän mielenkiintosta, mutta tota mää en tiedä miten se pitäs tehdä.

Esimerkiksi sellanen nuorten sarja, Salatut Elämät turkulaismurteella vakavasti. Onko semmonen vakavasti otettavaa?

Niin tai sitten joku semmonen Murre-Suomi tavallaan Rock-Suomen ja muitten oheen, jossa niin ku esiteltäs näitä niin ku päämurteita ja silleen ja niitten jotenki sitä.. Semmonen vois olla paikallaan.